Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...гэрнаай 1921 оной ...рийн 21-hээ гарана. | № 236 (18559) | 1990 оной октябриин 13, суббото | Сэн 3 мүн.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Хиналтын Комиссиин Пленум тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

1990 оной октябриин 10-да КПСС-эй Центральна Хиналтын Комиссиин Пленум болоhон байгаа. Союзна республиканууддай Компартинуудай хиналтын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна эрдэмэй эмхи зургаануудай, газетэнүүд болон журналнуудай хүдэлмэрилэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

Пленум имэ асуудалнуудые хаража үзэбэ:

1. Партиин XXVIII съездын шиидхэбэринүүдhээ уламжалан гараhан КПСС-эй Центральна Хиналтын Комиссиин хүдэлмэриин гол шэглэлнүүд тухай.

2. Эмхидхэлэй асуудалнууд.

Пленум дээрэ КПСС-эй ЦКК-гай Түрүүлэгшэ Б. К. Пуго түрүүшын асуудалаар элидхэл хэhэн байна.

Үгэ хэлэлгэдэ хабаадаа гэбэл: Калининградай загаhанай промышленностиин ба ажахын техническэ институдай доцент А. С. Савкин, партиин Кабардино-Балкарай обкомой нэгэдэхи секретарь Б. М. Зумакулов, Сэрэгэй соведэй гэшүүн, Баруун тээхи бүлэгэй сэрэгүүдэй Политическэ управлениин начальник А. Н. Колиниченко, Баруун Сибириин гол түмэр замай Новосибирск станциин локомотивна депогой машинист-инструктор Б. М. Ковалев, Литвагай Компартиин (КПСС) Центральна Хиналтын Комиссиин Түрүүлэгшэ К. М. Кубилюс, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Ниитын эрдэмэй академиин партиин теориин кафедрые хүтэлбэрилэгшэ С. Г. Обичкин, СССР-эй Атомна элшэ хүсэнэй ба промышленностиин министерствын «Электрохимприбор» комбинадай гагнагша Н. Ю. Селезнев, Чечено-Ингушай АССРэй үйлэдбэриин «Грознефть» нэгэдэлэй нефть болон газ олзоборилгын «Октябрьнефть» управлениин оператор А. С. Колпикова, Волгоград хотын Гигиенын, токсикологиин болон профпатологиин эрдэм-шэнжэлэлгын институдай таhагые даагша Н. И. Калинина, СССР-эй Авиационно промышленностиин министерствын Н. Е. Жуковскиин нэрэмжэтэ Түбэй аэрогидродинамическа институдай начальник профессор Г. И. Загайнов, Московско область, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ В. М. Лавричев, Украинын Компартиин Новоукраинска райкомой нэгэдэхи секретарь, арадай депутадуудай районно Соведэй түрүүлэгшэ В. Я. Круценко (Кировоградска область), СССР-эй Транспортна барилгын министерствын тусхай шэглэлтэй «Павлодартрансстрой» трестын парткомой секретарь А. Т. Наумчик.

Зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалаар Пленум тогтоол батална абаба.

Пленум КПСС-эй ЦКК-гай байгууламжые хаража үзэhэн, саг үргэлжын комиссинуудые байгуулhан, КПСС-эй ЦКК-гай Президиумэй болон КПСС-эй ЦКК-гай гэшүүнэй статусуудые баталhан, КПСС-эй ЦКК-гай Президиумэй бюро байгуулhан байгаа.

КПСС-эй ЦКК-гай Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор нүхэр Е. Н. Маховые, Түрүүлэгшын орлогшоноор нүхэд Г. Г. Веселков, болон Е. А. Елисеевые Пленум hунгаба.

Коммунистнуудай зүбшэн хэлсэлгэдэ дурадхагдаха КПСС-эй нормативно-методическа документнүүдэй проектнүүдые Пленум hайшаагаад, партийна организацинуудта тэдэниие зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень ЦКК-гай гэшүүдтэ дурадхаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь О. С. Шенин КПСС-эй ЦКК-гай Пленумэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

Буряадай ССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сесси үсэгэлдэр, октябриин 12-то, хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлээ.

Верховно Соведэй сессиин октябриин 11-дэ болоhон үдэшэ заседани дээрэ Зөөри тухай Хуулиин проектые хаража үзэгүй дээрэhээ, сесси октябриин 12-ой үглөөнэй заседани дээрэ тус Хуули зүбшэн хэлсэлгэеэ үргэлжэлүүлhэн байжа үзэгдэхэ ёhотой байгаа. Зөөри тухай Хуулиие зүбшэн хэлсэлгэдэ Буряадай ССР-эй арадай депутадууд В. В. УСТИНОВ, О. Б. ХОМУТОВ, Б. Ц. НИМАЕВ, Д. Ц. БУДАЕВ, В. Б. САГАНОВ, И. Т. ПАВЛОВ, А. Л. ГУСЕВ, Н. М. БЕЛОКОЛОДОВ, Е. А. АВДЕЕВ, В. С. БОРИСОВ, Н-Ц. Ч. ДАБАЕВ, М. Д. АНГАРХАЕВ, К. П. АЛЬЦМАН, А. Ф. ПОКАЦКИЙ, С. В. КАЛМЫКОВ, В. А. ТРОФИМОВ, Г. А. ДОЖДИКОВА, Н. П. БЫКОВ, Ц. Б. БАТУЕВ СССР-эй арадай депутат В. Е. КАРЕПИН болон бусад хабаадаа.

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. АГАЛОВ Зөөри тухай Хуулиин статьянуудта тайлбаринуудые үгэбэ.

Буряадай ССР-эй бүрин эрхэтэ байлга тухай Декларациин баталан абтаhанай удаа Зөөри тухай Хуули бүхы талаhаа хараа...

Энээнэй эсэстэ Зөөри тухай Хуулиие түрүүшын уншалгаар даб дээрэ hайшааха гэhэн шиидхэбэри сесси баталан абаба.

Буряадай ССР-эй арадай депутат С. Ф. РАССОХИНОЙ эсуултаар Буряадай ССР-эй Телерадиогой гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшын орлогшо А. А. БАДИЕВ сесси дээрэ тайлбари үгэбэ.

Урдань сесси «Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай статус тухай» Хуулиие зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Энэ асуудалаар республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ Г. К. ЯЗЫКОВ элидхэл хэ-э.

Хуулиие статья статьягаарнь хаража үзөөд, хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдые оруулба. Тэрэнэй hүүлээр «Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай статус тухай» Хуули олоной дүүгээр баталан абтаhан байна.

Сессиин зүбшэхэ зүйлэй удаадахи асуудал—«Буряадай ССР-эй нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудай статус тухай» Хуули тухай асуудалые сесси зүбшэн хэлсэжэ эхилээ.

Сесси хүдэлмэреэ октябриин 15-да үргэлжэлүүлхэ.

БУРЯАДАЙ ССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН БАЙГУУЛАМЖА ТУХАЙ

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо

В. В. САРЖАНАЙ элидхэлhээ

...нютагуудта совет засаг ...хүтэлбэрилжэ байха Соведэй байгууламжа тухай ...арадай депутадуудай ...хэлсэхые дурадхаха...

...байгууламжа ямар байхаб? Гол шухалань гэбэл зонтойгоо сэхэ холбоотой сельскэ, сомоной, поселковэ, районно, городской ...нютаг нютагуудта бүхы асуудалнуудые шиидхэдэг бэшүү. Нютагай совет засаг зөөритэй, хуули гаргадаг, бэлэдхэл ехэтэй ...байха ёhотой гэжэ hанайлнабди. Мүнөөдэрэй нютагай Соведүүдтэ Соведэй түрүүлэгшэ, гүйсэдкомой түрүүлэгшэнэр hунгагдана, «хоёр засаг» бии болно. Ушар тиимэhээ дэлгүүрэй экономикодо оролгын үе ...Соведэй түрүүлэгшын ба гүйсэдкомой түрүүлэгшын тушаалнуудые хамтаруулжа, нэгэ ...болгохые дурадхана...

...Соведүүдтэ нэгэ түрүүлэгшэ байха ёhотой. Тиихэдэ Соведэй президиумдэ хуули гаргаха, хуули гүйсэдхэхэ ...олгогдохо байна. «Буряадай ССР-эй өөhэдөө хүтэлбэрилгэ ба арадай депутадуудай нютагай Соведүүд тухай» Хуули баталагдатар эдэ Соведэй байгууламжа хубилха ёhогүй байна. Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнууд ...депутадуудай бүхы нютагай Соведүүдтэ арга заатагүй ...хэхэ хэрэг болохо ёhо...

Соведэй түрүүлэгшэ ондоо тушаалда ажаллаха эрхэгүй байха. Нютагай Соведүүд тухай хуулинуудай проектнүүд бусад хуулинуудтай зүришэлдэхэ ёhогүй юм. Эдэ бүхы дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэhэнэй удаа «Арадай депутадуудай нютагай Соведүүд тухай, Буряадай ССР-эй өөрыгөө хүтэлбэрилгэ тухай» Хуули зохёогдохо ёhотой байна.

Нютагай Соведүүдэй Хуули гаргадаг ба хуули гүйсэдхэдэг засагуудай хоорондохи харилсаае тогтоохо талаар олон ондоо hанамжа дурадхалнууд ороhон байгаа.

Нэгэдэхи вариантын ёhоор нютагай Соведэй түрүүлэгшэ хуули гаргалгын ба гүйсэдхэлгын зургаануудые нэгэдүүлжэ Соведэй бүхы хүдэлмэри ябуулха болоно.

Соведэй түрүүлэгшэ сессинүүдые үнгэргэхэ, сессинүүдэй хоорондохи үедэ президиумтэй хамта гүйсэдхэлгын зургаан болохо юм. Тиихэдэ хуули гаргалгын ба гүйсэдхэлгын засаг гүйсэдхэлгын хүдэлмэридөө гол анхаралаа хандуулха ёhотой болоно.

Соведэй президиумүүд ба гүйсэдкомууд нэгэ адли хүдэлмэри хэхэ ёhогүй ааб даа.

Соведүүд хадаа hунгагшадтай мүн арадай депутадуудтай хүдэлмэри ябуулха ёhотой. Тэрэ Совет Соведэйнгээ газар дайда дээрэ гүйсэд эрхэтэй зургаан болоно.

Хоёрдохи вариантын ёhоор, Соведэй түрүүлэгшэ президиумэй гэшүүн болохо гүйсэдкомой түрүүлэгшые бии болгоно. Энэ ушарта хуули гаргалгын ба хуули гүйсэдхэлгын засаг нэгэ хүнэй гарта байха зэргэтэй.

Соведэй түрүүлэгшын хоёр орлогшонор — совет хүдэлмэриин талаар орлогшо болон гүйсэдхэлгын — захиралтын хүдэлмэриин талаар орлогшо байха ёhотой.

Президиумэй бүридхэл түрүүшын вариантдал адляар байгуулагдаха юм.

Эдэ хоёр вариантнуудай үндэhөөр нютагай Соведүүдтэ нэгэ эзэн — Соведэй түрүүлэгшэ байха ёhотой болоно. Республикын Верховно Совет энэ асуудалаар өөрынгөө дурадхалнуудые нютагай Соведүүдтэ эльгээхэ юм. Сельскэ, поселково Соведүүд түрүүлэгшээ хуули гаргалгые, мүн хуули гүйсэдхэлгые даажа байхаар уялгалжа болохо юм.

Соведэй президиумэй бүридэлдэ мүнөө Соведэй түрүүлэгшэ, тэрэнэй орлогшонор, саг үргэлжын комиссинуудай бүхы түрүүлэгшэнэр ороно. Президиум Соведэй газар дайда дээрэхи бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ аргатай. Тиихэдэ Соведүүд ажахын асуудалнуудые урданай ёhоор шиидхэдэг бэшэ, харин хүтэлбэрилгын үүргэ дүүргэдэг болохо байна.

Хэрбээ урдань сессиин түрүүлэгшэ ба секретарь хэдэн үдэрөөр ажалhаа сүлөөлэгдэжэ, сесси үнгэргэдэг hаань, мүнөө Соведэй президиум, мүн Соведэй сүлөөлэгдэмэл түрүүлэгшэ сесси үнгэргэхэ, шиидхэбэринүүдые абаха байна ха юм.

Саг үргэлжын комиссинуудай түрүүлэгшэнэр Соведэй президиумэй гэшүүд байhан тула Соведэй урид абаhан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые шалгаха, хинаха байна.

Хүдөө нютагуудай арадай депутадуудай районно Соведэй байгууламжада захил хэгшэдэй, мүн хуули ёhоной таhаг байгуулагдахаар хараалагдана.

Хойто-Байгалай, Баунтын, Хурамхаанай районуудай эвенкнүүдэй ажаhуудаг 5 сельскэ Соведүүдтэ арадай депутадуудай национальна сельскэ Соведүүдые бии болгохо хэрэгтэй гэжэ hананабди.

Арадай депутадуудай Улаан-Үдын районно Соведүүдтэ гэр байрын-коммунальна, хуули ёhоной, худалдаа наймаанай ба эдеэ хоолой талаар таhагуудые бии болгохые дурадханабди.

Улаан-Үдын городской Соведэй байгууламжада Соведэй городской ажахын талаар түрүүлэгшын орлогшо соёл ба арадай эрдэм hуралсалhаа бэшэ бүхы албаниие өөрынгөө мэдэлдэ байлгаха болоно. Энэ тушаалые эзэлэгшэ городской Соведэй түрүүлэгшын мэдэлдэ байха юм.

Улаан-Үдын районно 3 Соведтэ соёлой таhагуудые даагшанарай тушаал бии болгохо дурадхал бии. Энэниие хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Элүүрые хангалгын албаниие бүхы дээрэнь городской Соведэй мэдэлдэ байлгажа, тэрэнэй материальна баазые бэхижүүлгые, Улаан-Үдэдэхи медицинскэ бүхы хүдэлмэри эмхидхэлгые элүүрые хамгаалгын ба экологиин таhагта даалгаха хэрэгтэй.

Гэхэ зуура Улаан-Үдын городской Соведэй, мүн райсоведэй хоорондо ябуулдаг хүдэлмэриин илгаае тодорхойлхо хэрэгтэй байгаа.

Бабушкин хотын арадай депутадуудай Соведэй байгууламжые мүнөө байдаг ёhоорнь үлөөхэ гэhэн дурадхал бии.

Хяагтын ба Закаменск хотонуудай арадай депутадуудай городской Соведүүдые адли тэгшэ эрхэтэйгээр hайн дураарнь районно Соведүүдтэйнь нэгэдхэхэдэ болохо юм.

Тэдэ нэгэдхэмэл районно Соведүүдэй сессинүүд дээрэ Соведэй президиум, Соведэй түрүүлэгшэ hунгагдаха байна.

Эдэ Соведүүдэй гүйсэдхэлгын ба захиралтын засагые нютагай ажахын талаар Соведэй түрүүлэгшын орлогшодо даалгаха гэжэ hанагдана.

Северобайкальскын, Гусиноозерск хотонуудай Соведүүдые нэгэдүүлхэ асуудалые үшөө дахин хаража үзэхэ хэрэгтэй.

Хяагта, Закаменск, Гусиноозерск, Северобайкальскын хотонуудай Соведүүдые нэгэдүүлхэдээ:

1. Районой газар дайда дээрэ газар, ой модо, байгаалиин болон бусад баялигууд ба нөөсэнүүдые нютагай Соведүүдэй мэдэлдэ үгэхэ,

2. Районой ажалшадай эрилтэнүүд ба аша туhые хараада абажа, районой социально-экономическа ба соёлой талаар комплексноор хүгжэхэ түсэб зохёохо,

3. Газар дайда дээрээ нютагай Соведүүдэй засагаа ба эрхээ гүйсэдөөр хэрэглэхэ арга олгохо байна. Арадай депутадуудай Соведүүдэй байгууламжые даб дээрээ зохёохо үедэ бусадшье, ондо ондоо дурадхалнууд ороhон байгаа. Гэбэшье Буряадай АССР-эй саг үргэлжын комиссиин дурадхалаар Верховно Соведэй Президиум эдэ хоёр вариант дээрэ тогтоhон юм. Яахадааб гэхэдэ, дэлгүүрэй харилсаануудта оролгын үедэ эдэ хоёр вариантын али нэгэниинь таараха ба бүхы эрилтэнүүдтэ харюусаха гэжэ тоолоhон байнабди.

Энэ дурадхагдаhан байгууламжа зөөри тухай, газарай реформо, налог, предприяти тухай болон бусад хуулинуудтай нягта холбоотойгоор хаража үзэгдэхэ ёhотой гээд онсолон тэмдэглэхэ зэргэтэйбди. Эдэ дурадхалнуудые бүхы талаhаань хаража үзэhэнэй удаа «Арадай депутадуудай нютагай Соведүүд тухай, Буряадай АССР-эй өөрыгөө хүтэлбэрилгэ тухай» Буряадай республикын Хуули баталан абтаха ёhотой.

ҮНЭН СЭХЭ, ОРЁО ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

...гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай

...сессиин эхилхын урда тээ ...республикын хэдэн арадай депутадуудтай хөөрэлдөө hэ... Манай hанахада, гүрэнэй ...эрхэтэ байлга тухай ...Деклараци баталагдан абтаха ...гү?—гэhэн нэгэл асуу... тэдэнэртэ хандаhан ...Тэрэнэй баталагдан ...тухай бата найдалтай ...хэлэхэ хүнүүд үсөөн бай... Олониитэдэ мэдээсэлнүүд тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ ...Декларациин проектнүүдэй ...хэлсэгдэхэ үедэ, ажалай коллективүүдтэ болоhон ...нууд дээрэ ниитын hа... болоной ондо ондоо бай... эдэ бүгэдэ элирхэйлэн ...Декларациие батална абаха хүсэлэнтэй хүнүүд ...байгаа. Гэбэшье тэрэниие ...шиишаагшадшье бии hэн.

...сессиин хүдэлмэрээ эхилхэ... гүрэнэй бүрин эрхэтэ ...тухай асуудалые зүб... хэлсэhэн... үгүй, үшөө ...дэлгүүрэй экономикодо орохо программые зүбшэн хэлсэлгэhээ эхилбэл таарамжатай гэжэ Загарайн районой дэбжүүлэгдэhэн арадай депутат Н. П. Оленников заhалай дээдын зургаанай зүбшэн зүйлые зүбшэн хэлсэлгын дурадхаба. Депутат С. П. ...рилов тэрэниие дэмжээ.

...өөр арадай депутадууд ...Павлов, В. Б. Саганов гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, бүрин эрхэтэ байлга тухай Декларациие баталан абангүй, дэлгүүрэй харилсаануудта орохо тухай хөөрэлдөөн болохогүй байна, ...хоорондоо нягта холбоотой асуудалнууд гээшэ гэжэ ...hэлэн баримталба. Тиимэhээ лэ сесси энэ асуудалые ...зүйлдэ оруулхые ...hэн байгаа.

Энэ асуудалаар сесси дээрэ хурса үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд болобо.

— Минии hанахада, орон ...бии байhан хүтэлбэрилгэ байгууламжа тэрэнэй газар нютагуудта бэеэ даахан байдал олгоногүй, тиимэhээ республикынгаа нэрэ хубилгалгаар бүхы юумэ хизаарлахые дурадханаб,— гэжэ арадай депутат Н. Ц. Конев дурадхаа.

— Гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай Декларациие баталан абалгатай нягта холбоотой айхабтар ехэ харюусалгые бэе дээрээ даажа абахаар бэлэн гээшэ гүбди? Хуули ёhо үшөөл hайнаар, гүйсэд дүүрэнээр ойлгохогүй байhан дээрэhээ бүгэдэ арадай референдум үнгэргөө hаа, таарамжатай гэжэ тоолоноб. Теэд тэрэниие үнгэргэхэ тухай дүрим үшөөл байhаар,— гэжэ Социалис Ажалай Герой К. П. Альцман hанамжануудаа хубаалдаба.— Экономическа талаар hэжэглэлтэнүүдшье бии байна. Өөhэдынгөө бэеэ дааhан байдал тухай соносхоhон аад, ехэ нэмэлтэ мүнгэ абангүйгөөр байжа шадаха гээшэ гүбди? Олохон томо ехэ предприятинууд, тэрэ тоодо манай нарин сэмбын комбинат орёо хүшэр байдалда орохо байна. Юундэб гэхэдэ, бидэ гол түлэб ондоо тээhээ асарагдаhан түүхэй эдүүдые хэрэглэдэгбди. Нютагай түүхэй эд оройдоол 7 процент болодог юм. Өөhэдынгөө хүсөөр Байгал нуурые хамгаалжа шадаха гүбди?..

Ондоошье hанал бодолнууд хэлэгдэhэн, үндэhэ баримтанууд дурдагдаhан байгаа.

— Гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай Декларациие баталан абахадаа, бүхы хүн зоной эдэбхи үүсхэлые бадаруулха арга олгохо байнабди, —гэжэ арадай депутат О. Б. Хомутов хэлэбэ.— hэжэглэлтэнүүд тушаа хэлэхэ болоо hаа, тэдэшье мүн лэ үндэhэ баримтатай. Декларациhаа үндэhэтэй бусад хуулиин актнуудые, нэн түрүүн республикын Конституциие зохёоходоо, эдэ бүгэдые хараада абаха шухала.

— hаяхан республиканска газетэнүүдтэ толилогдоhон Декларациин hүүлшын проект гүнзэгы удхатай, тогтууритай hайн документ болоо гэжэ тоолоноб. Тэрэ олохон асуудалнуудта, тэрэ тоодо юундэ Декларациие баталан абаха шухала хэрэгтэй болоhон тухай асуудалда харюусана,— гэжэ СССР-эй арадай депутат С. Г. Шапхаев hанамжаяа хэлэбэ.— Автономито эмхидхэлнүүдhээ дэбжүүлэгдэhэн СССР-эй арадай депутадууд гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхэдээ, тэрэниие баталан абалга автономинуудта саашадаа хурдан түргэн хүгжэлтэ олгохо байна гэжэ нэгэн hаналтайгаар тэмдэглэбэбди.

СССР-эй Конституционно хиналтын комитедэй гэшүүн С. С. Босхолов, республикын арадай депутат В. Р. Булдаев гэгшэд Декларациин проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаhан байгаа. «РСФСР-эй ба автономито республиканууддай экономическа талаараа бэеэ дааhан байдалай зорилгонууд тухай» hаяхан Улаан-Үдэдэ болоhон бүхэсоюзна научно-практическа конференциин дурадхалнуудые В. Б. Сагановай соносхон уншахадань, республикын гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай Декларациие баталан абаха шухала гэжэ арадай депутадууд ойлгоhон байгаа.

Гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай Декларациин проектын дүүгаа үгэлгэдэ табигдахадань, сессиин хүдэлмэридэ хабаадаhан 154 арадай депутадай оройдоол хоёрынь энэ документые буруушааба.

Тиин тус документые статья статьягаарнь зүбшэн хэлсэжэ, баталан абаха хэрэгтэй болобо. Хэдэн вариантнууд дурадхагдаа.

— Манай Республикада анханайнь нэрые hэргээжэ, Буряад-Монголой Республика болгохо шухала,— гэжэ Хэжэнгэhээ ерэhэн арадай депутат Б-Д. Б. Рыбдылов мэдүүлбэ.— Эрдэмтэд хэблэлдэ материалнуудые толилходоо, анханайнь нэрые hэргээхэ тухай асуудалые үндэhэлэн баримталhан байгаа. Нэрыень хубилгаха тухай 1958 оной акт хуули буса хэрэг болоhон байна.

— «Буряад-Монгол» гэhэн нэрээ hэргээхэ тухай яараhанай хэрэггүй. Бии байhан материалнуудые, хүн зоной hанал бодолые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ хэрэгтэй. Хойшодоо энэ асуудалда бусаха аргатай байнабди,— гэжэ депутат Р. Б. Гармаев хэлэбэ.

Бусад депутадууд, Үндэhэ яhатанай харилсаае хүгжөөлгын асуудалнуудай талаар Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ Д. Т. Цыремпилов hүүлшын дурадхалые дэмжэhэн байгаа. Тиин удаан саг соо зүбшэн хэлсэhэнэй hүүлээр республикаяа «Буряадай Совет Социалис Республика» гэжэ нэрлэхые шиидхэбэ.

Деклараци соо ород болон буряад хэлэнүүд гүрэнэй хэлэн болгогдоо.

Дэлгүүрэй харилсаан юу үгэхэб?

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов «Гуримшуулагдадаг дэлгүүрэй экономикодо республикаяа оруулха талаар правительствын хэмжээнүүд тухай» элидхэл хэбэ.

Промышленностиин, транспортын ба холбооной асуудалнуудай талаар Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ Н. А. Астапенко «Буряад орондо эд бараа ехээр гаргахын тула таарамжатай байдал байгуулха хэмжээнүүд тухай» элидхэл хэ-э.

Удаань сесси дээрэ эдэ элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Дурадхагдаhан программые республикын правительство бэелүүлжэ шадаха гээшэ гү? — гэhэн депутат О. Б. Хомутовой асуудалда республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ харюусахадаа, ямар ехэ харюусалгын даалгагдажа байhые правительство hайнаар ойлгоно гэжэ мэдүүлээ. Дэлгүүртэ орохо шухала байhан тухай элидхэлые үргэнөөр зүбшэн хэлсэхые тэрэ гуйhан байна. Союзна ба Россин парламентнуудай сессинүүд дээрэ баталагдан абтаhан шиидхэбэринүүдые хараада абажа, энэ программа бэелүүлгын онол аргануудые, харгы замуудые али бүхы талаhаань зүбшэхэ ёhотойбди.

Депутат И. С. Антонов үгэ хэлэхэдээ, БАМ-ай тусхай шэнжэ шанартай байлгада онсо анхаралаа хандуулба. Эндэ социальна ба соёлой-ажаhуудалай бүхы асуудалнууд предприятинуудай мүнгэ зөөреэр байдаг гээшэ. Дэлгүүртэ оролгын урда тээ тэдэнэр эдэ объектнүүдтэ мүнгэ hомолхые эрсэнэ. Теэд энэ талаар нютагай Соведүүдтэ мүнгэ зөөри бии гээшэ гү? Эгээл тиимэhээ районно болон городской Соведүүдые нэгэдүүлхэ шухала.

Арадай хэрэглэмжын эд барааная, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, хүн зоной ажаhуудал хангалгын асуудалнуудай талаар Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ М. Х. Харанутов үгэ хэлэхэдээ, эд бараагаар хүн зоной эрилтэнүүдые хангаха арга боломжонуудаа алдажа байhанаа элирхэйлhэн хэдэн жэшээнүүдые дурдаба. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргалгада промышленна предприятинууд анхаралаа hулаар хандуулна. Жэшээнь «Теплоприбор» заводто эд бараа гаргаха түхеэрэлгэ тодхогдонгүй, газаа хаягдашоод байнхай. «Электромашина», Гусиноозерскын радиогой заводуудта иимэрхүү байдалтай, хүдэлмэриин хүсэн дуталдана. hээы гуталай фабрикые барилга унжагайруулагдана.

[Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта].

МОСКВА, (ТАСС). Министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдые томилолгоор октябриин 11-дэ РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэреэ эхилhэн байгаа.

Пленарна заседани дээрэ министрнүүдэй кабинедтэ тушаалнуудые эзэлхэ ёhотой 6 кандидатурануудые хаража үзэхыень РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Силаев депутадуудта дурадхаа. Тэдэнэй фамилинуудые нэрлэхэ зуураа, тушаан болоhон хүнүүд шэлэгдээ гэhэн депутадуудай зэмэлэлтые премьер-министр буруушааба.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ СЕССИ ДЭЭРЭ

Антимонопольно политикын ба экономическа шэнэ байгууламжануудые дэмжэхэ талаар РСФСР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшээр 49 наhатай В. П. Черногородский hунгагдаба. Мүнөө тэрэ тус комитедэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшын тушаал эзэлдэг юм.

РСФСР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаалда А. В. Козыревой кандидатура удаан зүбшэгдөө. Тэрэ СССР-эй МИД-эй уласхоорондын эмхинүүдэй управлениин начальнигаар хүдэлдэг юм. Тэрэнэй хилын саана түрэhэниинь имэ арсалдаанай шалтаг болоо. 1951 ондо Брюссельдэ түрэhэнөө Андрей Владимирович тайлбарилхадаа, тэрэ үедэ эсэгэмни тэндэ хүдэлжэ байгаа юм гэбэ. Харин КПСС-эй гэшүүн байhан тухайгаа хэлэхэдээ, энэ минии «хубиин хэрэг, хүдэлмэриин бэшэ сагта энэ хэрэгтэ хабаададаггүй» гэбэ. А. В. Козырев министрэй тушаалда hунгагдаа.

КПСС-эй Мурманска обкомой секретарь байhан, Коммунис партиин гэшүүн 48-тай Е. Б. Комаров Хойто зүгэй социально-экономическа хүгжэлтын талаар РСФСР-эй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшээр hунгагдаба.

Россидахи референдум ба Зөөри тухай РСФСР-эй Хуулинуудай проектнүүд зүбшэн хэлсэгдэбэ.

«Буряад үнэн»-91

УРДАА ХАРАХА ГАЗЕТЭМНАЙ

«Буряад үнэн» тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Эсэгэ ороноо хамгаалhан дайнай үедэ Валя эгэшэhээ бэшэгүүдые абажа, би ехэ баясадаг бэлэйб. Нэгэтэ эгэшэмни «Бурят-Монголой үнэн» (мүнөө «Буряад үнэн») газетэhээ нэгэ заахан тэмдэглэл хайшалжа абаад, бэшэг соогоо хэжэ, намдаа эльгээhэн юм. Манай Ноёхон нютагаархинай бүхы шадалаараа ажаллан, фронтдоо туhалжа ябаhан тухай тэндэнь толилоотой байгаа hэн. Буряад хэлээр бэшэhэн тэрэ тэмдэглэлые гимнастёркынгоо хармаанда хээд, нарин нангинаар хадагалжа ябадаг, үе-үе болоод лэ тэрэнээ дабтан уншажа, сэдьхэлээ ханадаг, урма зориг ородог бэлэйб. Хайрата эгэшынгээ эльгээhэн үнэтэ тэрэ бэшэгые хэзээдэшье мартадаггүй хүм...

Мүнөө бодоходомни, өөhэдын түрэлхи хэлээр бэшэhэн бэшэгүүд, толилhон газетэ, номууд гээшэ арад зоноо, газар нютагаа аюулта фашистнуудhаа абаран хамгаалhан арюун нангин хэрэгтэнь гансашье манай буряад сэрэгшэдэй бэшэ, мүн оронноймнай алишье үндэhэ яhатанай сэрэгшэдэй урма зориг бадаруулдаг, тэдэндэ хүсэ шадал нэмээдэг, дали жэгүүр ургуулдаг байhан бололтой. Юундэб гэхэдэ, өөрын түрэлхи хэлэн гээшэ ондоо ямаршье хэлэндэ орходоо үлэмжэ ойлгосотой тодо байдаг, сэдьхэл hанаанда улам гүнзэгыгөөр хадуугдан ородог ха юм!

Хүн зоной hонирхон уншаха юумэнүүд «Буряад үнэнэй» хуудаhануудта мүнөө ехэ олон гарана. Түрэл арадаймнай түүхэ, соёл тухай үнэр баян үндэhэн хэлэн тухай, республика соомнай, Совет орон доторнай, бүхы дэлхэй дээрэшье болоhон элдэб hонинууд эндэ ходо хэблэгдэжэ, газетын уншагшадые саг үргэлжэ hонирхуулан баясуулжа байдаг. Мүн hүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ мартуулагдажа байhан түрэлхи хэлэеэ hэргээн хүгжөөхэдэ, энэ хэлые улам hайнаар мэдэдэг болоходо, «Буряад үнэнэй» бэелүүлдэг үүргэнь юугээршье сэгнэгдэшэгүй ехэ юм.

Газетын редакцида дурадхаха hанамжамни гэбэл имэ: республика соомнай болоhон hайн юумэнүүдые харуулхаhаа гадна, мүн баhа дутуу дунда зүйлнүүд тухай, илангаяа түрэлхи хэлэеэ, түүхэ, соёлоо hэргээн хүгжөөлгэдэ бии байгаа дутуу дунданууд тухай шүүмжэлгэнүүд болон дурадхалнууд «Үнэндэмнай» яhала олон толилогдожо байдаг. Энэ ехэ hайшаалтай. Теэд **тэдэ шүүмжэлгэ, дурадхалнуудые бодото дээрэнь бэелүүлжэ, хүсэндэнь оруулжа байха тушаа эмхидхэлэй хүдэлмэри улам эдэбхитэйгээр хэжэ байхыень** редакциинхидта дурадхан найданаб.

Цырендаша БУДАЕВ,
БИОН-ой научна хүдэлмэрилэгшэ.

АРАДАЙ ХЭЛЭНЭЙ АБДАР

Мүнөө жэлэй газетэ захилгын хэрэгтэ олонхи уншагшадай эдэбхитэйгээр хабаадажа байhаниинь ехэ hайшаалтай. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, «Буряад үнэн» газетэ гээшэ арад зонойнгоо ажабайдал, ёhо заншал, түүхэ болон соёл гэгээрэл тухай үргэнөөр бэшэжэ байдаг hонинийнь болонхой гэжэ гэршэлнэ.

Би нэгэ асуудал дээрэ тогтохо гэжэ hанаа hэм. Тэрэм хадаа газетын удха шанар тухай.

Арадайнгаа үнэтэ зэбсэг болохо буряад хэлэ хүгжөөлгэдэ, литературна хэлэ тогтонижоруулан, дэлгэрүүлэн нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ газетын үүргэ сэгнэшэгүй ехэ ха юм.

Ехотойл интернационалист эрдэмтэ К. М. Черемисовэй хэлэhэн үгэнүүд заатагүй hанагдадаг: «Буряад хэлэн бүхы дэлхэйн мүнөө үеын ямаршье болбосоронги литературна хэлэнүүдhээ юугээрээшье дутахагүй, үгэнүүдээрээ, түхэл маяг болон найруулгынгаа талаар үнэхөөрөө үргэн баян хэлэн, инаг дурыем, ухаан зүрхыем татаhан хэлэн». Ушар тиимэhээ 1973 ондо Москва хотодо хэблэгдэhэн «Буряад-ород словарь» соо 44 мянган үгэ оруулагданхай. Теэд энэ словарь соо бүхы буряад үгэнүүд оруулагдаа гэжэ баталхын аргагүй юм. К. М. Черемисов 70 мянган үгэтэй «Буряад хэлэнэй гэдэргэ словарь» бүтээhэн, эды шэнээн үгэтэй «Буряад-ород хэлэнэй словарь» зохёожо байhаниинь бултанда мэдээжэ.

Тиихэдэ «Буряад үнэн» газетэ түрэл хэлэнэйнгээ олон шэнэ үгэнүүдые болон терминүүдэй бии бололгодо, нютаг хэлэнүүдhээ олон тоото hонин-hонин үгэнүүдые абалгада айхабтар ехэ нэмэри туhа оруулдаг байна. Буряад хэлэнэй хүгжэлтын асуудалнууд, удаа дараалан 30-аад онуудhаа эхилэн гансал «Буряад үнэн» газетын хуудаhанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байдаг.

Хэлэнэйнгээ баялигые, тэрэнэй уян нугархайе, уран гоё шанарые хэрэглэхэ, үгэ хэлэндэ мэргэжэхэ гээшэ хүн бүхэнэй уялга.

Би өөрөө үшөө hургуулида hуража ябаха үеhөө газетээ hонирхон уншадаг, бэшэдэг, толилуулдаг байгааб, тэрэ сагhаа түрэл газетэтээ нүхэсэжэ, hайн hайхан амжалтануудаар баясан хужарлажа ябагдана гээшэ.

Түрэл хэлыемнай мүнхэлжэ байдаг газетынгээ ерэхэ жэлдэ хэблэгдэжэ эхилhээрнь тэбхэр 70 жэлэй алдарта ойе бултадаа амжалтануудаар угтаха гээшэ бултанаймнай уялга.

Н. ДУГАРОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Политическэ ба экономическа һуралсал

МҮНӨӨ ЖЭЛДЭ ЯАГААД ЭМХИДХЭХЭБ?

КПСС-эй рескомой ниитын-политическэ түбтэ һаяхан «түхэреэн стол» эмхидхэгдэжэ, эндэ суглараһан хотын предприятинуудай пропагандистнууд, парткабинедүүдые даагшанар, партийна комитедүүдэй секретарьнар һуралсалай шэнэ жэлдэ политическэ ба экономическа хэшээлнүүдые яажа эмхидхээ һаа, шанар ба аша нүлөөнь эрид дээшэлхэб гэһэн асуудал тухай үргэнөөр хөөрэлдэбэ.

— Хүдөө нютагуудта намарай ажалай дүүргэлтые хараадаа абажа, октябриин һүүл багаар гү, али ноябриин эхээр һуралсалай жэл эхилхэ байна. Харин хото городуудта октябриин 15-һаа хэшээлнүүд ябуулагдаха зэргэтэй гэжэ хараалнабди,— гэжэ тус түбые даагша М. А. Жарков хэлэбэ.— һүүлэй үедэ бэеэ даагаад өөрөө һураха арга үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо гээшэ. Пропагандистнууд зарим темэнүүдые хубилгаха, мүнөө үеын шэнэ зорилгонуудтай холбохо аргатай. һуралсалай энэ жэлдэ 5 гол курс шудалагдаха. Заримыень нэрлэбэл, «Дэлгүүрэй харилсаанууд ба аграрна политика», «Ленинэй бидэндэ үлөөһэн һургаал ба мүнөө үе саг» ба бусад болоно. КПСС-эй XXVIII съездын материалнуудаар найман хэшээл үнгэргэгдэхэ.

Улаан-Үдын шэлэй заводой парткабинедые даагша Е. С. Божедомов пропагандистын ажал ябуулхада, ехэ хүшэр хүндэ болоһон тухай дурдаба.

— Литература бэдэрхэ, мүнөөнэй ба урданайшье ажабайдалай гансал муу талыень харуулһан статьянууд дайралдана. Полит-гэгээрэлэй байшан бидэндэ методическа литература бэлдэжэ, ехэ туһа хүргэнэ гээшэ. Гэбэшье хүдөө ажахын орёо шухала асуудалые гүнзэгыгөөр шэнжэлһэн хүдэлмэринүүд тон үсөөн. Хүдэлмэришэдэй табиһан хүшэрхэн асуудалнуудта харюусаханьшье бэрхэтэй. Гэхэтэй хамта намда хэшээл бүхэндэ шахуу нэгэл асуудал табигша. Юуб гэхэдэ, шэлэй заводой посёлогто 340 һууритай үшөө нэгэ багашуулай саад барихаар хотын гүйсэдком хараалаанхай юм. Харин эндэмнай үхибүүдэй гурбан саад бии, ажаһуугшадай эрилтые гүйсэд хангадаг. Эндэхи зондо хэрэггүй саадай барилгые болюулха, барилгашадые посёлок руу табихагүй, харуулшадые томилхо гэхэ мэтээр хүдэлмэришэд шуяалдана. Энэнь зүбтэй. Юундэб гэхэдэ, шэлэй заводой посёлок руу ябадаг автобусууд хүн зоноор дүүрэн һүндэлдэдэг, тэд одоол багашуулаар шэгэгдэнхэй, амар заягүй болохол. Ондоо районой зон үхибүүдээ энэ шэнэ саад руу асардаг байха бшуу. Тиигэдшье шэлэй заводой посёлогой газар энэ гуламтада үгтэхэ. Үгы, энээнтэй эбсэжэ болохогүй, болюулха хэрэгтэй гэжэ хүдэлмэришэдтэ харюусадагби. Советскэ райгүйсэдкомдошье, хотын гүйсэдкомдошье энэ хэрэг тухай, манай дурагүйдэһэн тухай мэдэнэ, харин байдалые хубилгахаяа ярана-гүй. Энэ мэтээр зүришэлдөөн ходо гарана, засагта этигэхэгүй ябадалнууд олошорно. Тиимэһээл пропагандистаар хүдэлмэрилхэнь угаа хүшэр болонхой, —гэжэ тэрэ тобшолоо һэн. Гэбэшье һуралсал ябуулха хэрэгтэй гээд тэрэ эрид мэдүүлээ. Энэ заводто партийна, комсомолой һуралсал гэхэ мэтээр илгангүй, хамтадань ябуулдаг заншал тогтонижонхой. Мүнөө жэлдэ һуралсалай хорин табан бүлэгые цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, ахамад мастернууд ударидаха юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ хэшээлнүүдтэ һурагшад пропагандистые гансал шагнаад һууга бэшэ, харин өөһэдөө оролдолго гарган, заагдаһан зохёолнуудые уншадаг, конспект хэдэг, үгэ буляалдаан, хөөрэлдөөндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаа.

Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ Полит-гэгээрэлэй байшанда ямар нэгэн тодорхой темээр пропагандистнуудта консультацинууд эмхидхэгдэдэг һэн. Гэбэшье, хоёр-нэгэн хүнэй суглархадань, тусхай уригдаһан мэргэжэлтэндэшье, энэ байшангай хүдэлмэрилэгшэдтэшье аятай байгаагүй бшуу. Тиитэрээ асууха асуудалыншье хоморшог бэлэй. Энэ тэрэ асуудалаар багашаг эрдэм мэдэсэтэй аад, мэргэжэлтэнтэй анамана хөөрэлдэхэ, олон асуудал, ехэнхидээ буруугаар шье, табихань пропагандистнуудта эшэбэритэй, хүндэ байгаа ааб даа. Тиимэһээ һуралсалай шэнэ жэлдэ партиин рескомой ниитын-политическэ түбэй байшан соо бүхы пропагандистнуудай хабаадалгатай практическа хэшээлнүүдые үнгэргэдэг байха, һүүлдэнь пропагандистнууд предприятинуудтаа бусажа, энэ хэшээлэй түхэл маягые, эндэ ойлгоһон эрдэм мэдэсэеэ хэрэглэн, иимэрхүү практическа хэшээлнүүдые хүдэлмэришэдтэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэй эмхидхэхэ гэһэн шиидхэбэри энэ уулзалга дээрэ абтаа. Хэрэгтэй литератураһаа гадна харуулан ойлгуулха, техническэ хэрэгсэлнүүдээр хангаха асуудалда анхаралаа табиха гээд эндэ хэлэгдээ.

Авиазаводой пропагандист В. И. Баулин «Ниитын-политическэ түбэй хүдэлмэрилэгшэд хэшээлнүүдтэ ерэхэдээ, шалгалта хэжэ ябаһан хүнэй шэнжэтэйгээр дуугүйхэн һуужа, досоогоо ямар нэгэ тобшолол хэжэ байха бэшэ, харин эдэбхитэйгээр эдэ хэшээлнүүдтэ хабаадажа, һонирхолтой, зохёохы уулзалгануудые үнгэргэдэг байха ёһотой» гэһэн дурадхал оруулба.

Теоретическэ асуудалнууд гүнзэгыгөөр, даамайгаар үзэгдэнэгүй, зарим ушарта экономико гээд лэ, ажахын суглаанууд шэнгээр хэшээл үнгэргэхэ ябадал үзэгдэдэг байгаа гэһэн шүүмжэлэл эндэ соностоо. Хэшээлнүүдые һонирхолтойгоор үнгэргэхэ, эдэбхитэй онол аргануудые хэрэглэхэ, үргэн үгэ буляалдаа үүсхэхэ талаар амжалтануудшье бии. Жэшээнь, нарин сэмбын комбинадта пропагандист Ольга Григорьевна Токранова теле-хүүргэнүүдые, үгэ буляалдаанай клубуудые, «түхэреэн столнуудые» эмхидхэн, хэшээлнүүдээ ехэ һонирхолтойгооршье, аша үрэтэйгээршье үнгэргэдэг байха юм.

И. ГОМБОИН.

АРЕНДЭ: бодото байдал, шиидхэхэ асуудалнууд

ТҮРҮҮШЫН ДАБААН ТЭЭШЭ

һүүлэй хэдэн үдэр хура бороо зарим тэды замхажа, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ таарамжатай үе тогтобо. һаяшаг Загарайн районой Эрхирэгэй совхоз ошоо һэмди. Тэрэ үглөөгүүр ажахын директор Кирилл Архипович Урмакшиновтай үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын ябаса тухай хөөрэлдэбэбди.

— Мүнөө үедэ унаһан малгайгаа одоол абаха тухагүй ажаллаха саг оронхой. Бүхыдэнь хори шахуу мянган центнер үбһэ һурилөөд байнабди. Энэ жэлдэ Эрхирэгэй совхоз 30 мянган центнер үбһэ абажа, арбан таба мянган тонно силос дараха түсэбтэй юм. Ногооной ургаса яһала һайн байгаад, гансал хура бороон ходо орожо, урагша табинагүй.

Совхоздо эгээл түрүүлэн арендэдэ ороһон Цырен-Доржо Бадмаевич Бадмаев түрүүлжэ ябана. Энэ звено мүнөө 1700 центнер һайн шанартай үбһэ һурилөө. Ацагадай совхозой түрүүшын арендатор Баир Тумуржапович Чимитов нүхэр Бадмаевай звеноһоо гээгдэнэгүй. Мүнөө эндэ 1300 центнер үбһэн абтанхай.

Тэдэнһээ гадна, ажалай, дайнай ветеранууд, һаалишад өөһэдөө звено эмхидхэжэ, үбһэ сабшана, хуряана. Жэшээнь, Хуушан-Онохойн отделениин ажалшад ехэ эдэбхитэйгээр үбһэндэ ябана. Эндэхи огородшод, һаалишад, алба хаагшад барандаа үбһэндэ гаранхай. өөһэдынгөө малай эдихэ үбһэ абахаар ханаабай заха, гол горхоной эрьеэр—машина техникын орохогүй газарай ногоо сабшана.

Дээрэ нэрлэгдэшэ арендатор-үхэршэн Цыдып-Доржо Бадмаевич Бадмаевые һайн мэдэхэ эндэхи сомоной Совецэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ц. Баторов иигэжэ хөөрэнэ:

— Цыдып-Доржо Бадмаевич үнинэй механизатор, жолоошон, һүүлэй жэлнүүдтэ хонин ажалда хүдэлөө юм. Тэрэ номгон даруу, зантай, ажалша, олониитын хүдэлмэридэ урагшаа һанаатай хүн. 1987 ондо Москва хото выставкэдэ ошожо ерээ һэн. Урзанда жэлһээ эхилээд үсхэбэридэ табигдаха эмэ хашарагуудые харуулһалжа захалаад, нёдондо жэлэй эхеэр зуу гаран хашарагуудаа нэгэшье гарзалуулангүй ногоондо гаргажа, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдэ 600 граммаар нэмээгээ. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо Ц-Д. Бадмаев мяханда тушаагдаха үхэрнүүдые арендэр абаа. Мүн өөһэдынгөө сабшалантай, зелёнко тарика газартай болоо. Мүнөө тэрэ сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 17—18 центнер үбһэ абана,— гэжэ Владимир Цыдыпович хэлээд, саашань иигэжэ үргэлжэлүүлнэ:

— Үнэхөөрөө ажахы бүхэндэ иимэ урагшаа һанаатай хүнүүдэй олошороо һаань, ажал хэрэг хэды урагшатай ябаха һэм гэжэ һанагдана. Тиигэжэ түргэн саг соо ...аханшье, һуншье, тоһоншье элбэг болохо зэргэтэй. Манай сомоной Совет нүхэр Бадмаевта «МТЗ-82» түхэлэй шэнэ трактор ехэ оролдолго гаргажа худалдуулаа юм. Тиихэдэ мүнөө жэлдэ совхоз баһа нэгэ тиимэ трактор үгэхөөр түсэблэжэ байна. Тиигээд Цыдып-Доржо Бадмаевич жэлһээ жэл бүри, үдэрһөө үдэр бүри оролдожо ниитын ажалда ехэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, нютаг соогоо суутай солотой.

Гансашье Эрхирэгэй совхоздо бэшэ, мүн Загарайн районой бусад ажахынуудта арендэдэ орогшод олон боложо байна. Тэдэнэр өөһэдынгөө бэлиг шадабариие, дүй дүршэлые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэһээ гадна хүдэлмэреэрэз сэдьхэлээ ханааха аргатай болоно. Жэшээнь, Цыдып-Доржо Бадмаевичай хүтэлбэрилдэг арендаторнууд ажалдаа хэрэгтэй ном оложо, анхаралтайгаар уншадаг зон. Мүн тиихэдэ ажахынгаа болон районой мэргэжэлтэдтэй уулзажа, элдэб зүбшэл абадаг.

Арендаторнуудай үбэлжөөниинь Эрхирэг тосхонһоо зүүнхойно, үрэ жэмэсэй станциин хажууда түбхинэнхэй юм. Гол түлэб дүрбэн хүн 230 толгой үхэр харууһалжа үбэлжөө һэн. Тэдэнэр нёдондо октябрь соо тус бүридөө 120 килограмм шэгнүүртэй болоһон буруудые гүүртэнүүдһээ суглуулаад, өөһэдөө тэжээл бэлэдхэжэ харууһалаа. Тэрээнһээ гадна, үнгэрэгшэ үбэлэй декабрь соо совхоздо үбһэ тэжээлэй дуталдахада Хуушан-Онохойн гүүртэһээ үшөө 96 эрэ хашараг эдэнэр нэмэжэ абаа юм.

Өөһэдынгөө бэлэдхэһэн һайн шанартай тэжээл тэдээндэ эдюулжэ үбэлжүүлээд, тус бүхэниие 350—400 килограмм шэгнүүртэй болгоод, 62 толгойень мяханай комбинадта тушаахадаа, нилээд ехэ ашаг олзо совхоздоо оруулха байна.

Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр тус бригада бүхыдөө ... ган түхэриг совхоз... сада оруулаа. Тэрээ... мянганиинь үбһэ ... лон бусад гаргаша... лэгдээ, үшөө 13 мян... ригынь үйлэдбэри ... хэрэгтэ гаргашала... 12 мянган түхэриг ... да дарагдаа. Эсэсэй ... гоор арендатор бүх... мянган түхэриг өөһэд... жа, хоорондоо хубаа... на. Тиигэжэ энэ ... малшан бүхэн үрид... авансатаяа хамта 7000 ... түлбэри абаа гээшэ.

Ажалайнгаа дүнгөөр ... шаһан эдэ арендат... байгша оной эхинэ... тоёо шэнэ хэлсээ табе... болзороор баталаа.

Звеногой гэшүүд м... жээл бэлэдхэнэ. Ганс... Серебрянников ... адуулна. Залуу гэшүүд ... Халбаев Игорь Сереб... ков хоёр урзанда Сов... миин албанһаа бусаһан ... Гурбадахи гэшүүнинь ... Иванович Данчинов ... үйлэдбэридэ олон ж... хүдэлбэшье, үхэр ... хиеэ харууһална. Эдэ ... арендаторнууд наһаар... уеын бэшэшье һаа, ... тэй нэгэ һаналаар ... хай коллективэй гэшүүд...

Арендэнэ звеное хүт... лэгшэ Цыдып-Доржо ... вич Бадмаев ажал ... иигэжэ хөөрэнэ:

— Бидэ арендэдэ ... хоёрдохи жэлээ хүдэ... набди. Дүрбэн хүн ... бди. Нёдондо түр... өөһэдөө үбһэеэ абаа... Газараа уһалаабди. ... шэ жэлдэ 1300 центнер ... сабшажа абаа һэмди. ... үбһэмнай хүрөө бэлэй... 1700 центнер хуряажа ... бди. Тиигээд энээн... центнертэ хүргэхэл һ... байнабди.

Гурбан зуун үхэртэйб... шөөд сар бии, мүнөө ... соо тэдэмнай мяханай ... надта ошохо юм. Үлэ... жэ хашарагуудаа ондо... тэдэ тушаагаад, үшөө ... буруунуудые абахаб...

— Арендатор боло... дэлхэдэ ямар бэ? Ур... юугээрээ ондооб?

— Өөрөө юумэеэ ... дээрэһээ тиимэ ... хэгты, баригты гэхые... гээд һуухагүй, хуу ... мэдээд лэ ажаллаха ... гэжэ һанахаар. Мүнөө ... һоо аванс абадагбди. ... хэндэ һарын 300 ... Иигээд тоосооной ... мэтые тоолохо болоо ... юм ааб даа. Үхэрнүүдэ... нүүрые 1 центнерээ... хэдэмнай, совхоз 20... түлэдэг. Ажалдамнай ... техникэ, зэмсэг хүү ... Совхозой дирекци, ... али бүхы туһаламжа ...

Орёо бэрхэтэй ... энэ жэлдэшье эдэ ... нууд эрхим үрэ ... түйлаха гэжэ этигэгдэ...

Н. ДАМ...

Табан жэлэй габшагай барилганууд

БОДОТО ХЭРЭГЭЭРЭЭ БАТАДХАХА

Республикын газар дээрэ элишэ хүсэнэй объектнүүдые бариха зорилготойгоор «Бурятэнергострой» трест гурбан жэлэй саана бии болгогдоһон юм. Гэбэшье энэ хугасаа соо түсэбтэ даабаринуудаа сүм бэелүүлжэ үзөөгүй байһан гээшэ. Харин байгша оной эхинһээ яһала урагшатайгаар хүдэлжэ, түсэбөө, абаһан уялгануудаа дүүргэжэ, «Братскгэсстрой» нэгэдэлэй подрядна эмхинүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хүндэтэ гурбадахи һуури эзэлжэ гараа. Байгша оной эхинһээ гол подрядаар барилга хэхэ гүрэнэй захил 106 процент, өөһэдынгөө хүсөөр барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэб 121 процент, ажалай бүтээсын талаар даабари 103,2 процент дүүргэһэн байха юм. Иигэжэ түрүүшынхиеэ ашаг олзо абаһан, салин хүлһэнэй жаса алмаһан байна. Социально-соёлой объектнүүдые баридаг ... управлениин коллективүүд ... гэр байра ашаглалгада тушааха даабаринуудаа сүм бэелүүлээ. Гадна Гусиноозерск хотодо хилээмэнэй завод, 100 хүнэй нэгэ доро эдеэ хоол бариха столово барижа, ашаглалгада оруулаа. Трестын үйлэдбэриин технологическа комплектациин управлениин коллектив түрүүшынхиеэ ашаг олзотойгоор хүдэлжэ, мүнгэн һангай талаар хүндэ байдалһаа гараа. Гурбан жэлэй туршада түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэжэ шадаагүй трестын коллективтэ энэ амжалтань ехэ удхатай, урмашуулхы хүсэтэй болоно.

Трестын бусад подразделенинүүд сооһоо барилга-хабсаралгын 3-дахи управлени эгээл үндэр дүнгүүдые түйлана. Социалис мүрысөөндэ шалгаржа, шагнагдаһан Улаан тугаа хоёрдохи жэлээ дээрэ үргэн ябана. Бусад коллективүүдтэл адли элдэб бэрхэшээлнүүдтэй ушарбашье гүрэнэй захил, даабаринуудаа сүм бэелүүлжэ шадана. Тус управлениин хүтэлбэрилэгшэд коллективэйнгээ һайнаар ажаллаха, амарха һайн эрхэ байдал зохёонхой. Эндэ 20 шахуу үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд эбтэй эетэйгээр хүдэлнэ. Осетин В. Г. Таджаев, казах Н. Д. Серикбаев, бурят В. С. Санеев, украин Ю. Н. Пилеченко, ород Н. Н. Мордвиков, узбек Р. У. Назаров солонгос С. В. Хен болон бусад оролдосотой һайнаар хүдэлжэ, мүнгэн шангаар, үнэтэ бэлэгүүдээр урмашуулагдана. Хүндэ хүшэр сагай болоходо тэдэнэр хүсөө нэгэдүүлэн улам һайнаар ажаллахые оролдодог юм. Энэ хугасаа соо түрүү коллективүүд, бригадирнууд, хүдэлмэришэд тодорон гараа. Барилга-хабсаралгын 3-дахи управлениин бригадирнууд Г. Г. Гантимуров, Н. В. Карпов, Н. В. Исаков, 4-дэхи СМУ-гай А. А. Трушков, В. Е. Пруцков, хүдэлмэришэд Л. В. Караваев, В. Д. Киреев болон бусадай нэрэ трест дотор мэдээжэ болонхой.

Орёо хүндэ эрхэ байдалда трест мүндэлжэ, хүл дээрээ бодожо байна. Гэбэшье энэ трест хэрэгтэй гү, али үгы гү гэһэн хөөрэлдөөн мүнөө болотор болоһоор. 15 миллион түхэриг гүрэндэ үритэйгээр байгуулагдаһан трестые хайшан гэхэб гэһэн дурадхал тэдэнэрһээ ороногүй. Мүнөө түйлажа эхилһэн амжалтанууд трестын хэрэгтэй байһые гэршэлнэ бэшэ аал? Элдэб шатын хүтэлбэрилэгшэд үнгэрһэн үе соо олон юумэндэ һуража, дүй дүршэлтэй болоо. Ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримуудые зоримгойгоор нэбтэрүүлнэ, сметээр хараалагдаагүй хүдэлмэри хэһэнэй түлөө захилшадһаа мүнгэ абаха, ашаг олзоёо һайнаар тооложо һураа бшуу. Эдэ бүгэдын ашаар энэ жэлэй түрүүшын хахадта захилшадһаа 2 миллион түхэриг абтаһан байна. Трестын мүнгэн һангай байдалые һайжаруулха нөөсэ арга боломжонууд бии гээшэ.

Хүдэлмэришэдэй ажаһууха, амарха байдалые һайжаруулхын тула оролдолго гаргагдажа эхилээ. Мүнөө Байгалай эрьедэ амаралтын бааза арендээр абаабди. Эндэ хэдэн гэр бариха түсэбтэйбди. Арендэнэ подрядай гуримай шанга байдалда хүдэлжэ байһан барилгашад һайнаар амарха ёһотой ха юм. Хүдөө гаража, хамтадаа амархадаа, тэдэнэр бэебэеэ һайн мэдэдэг, эбтэй эетэй болодог гээшэ. Дэлгүүрэй экономикын эрхэ байдалда энэмнай илангаяа удха шанартай болоно.

Дүтүү дундануудые дурдангүй гарахаар бэшэ. Шиидхэгдээгүй асуудалнууд, дутагданууд мэнда олон юм. Үйлэдбэри дээрэ эдэ бүгэдэнэй үдэр бүри ушарнабди. Дүтүү дундануудые усадхалга хадаа улам һайнаар хүдэлхэ нэгэ нөөсэ арга боломжо мүн. Энээнэй тула нэгэдэхеэр, ажалай, үйлэдбэриин журам яа хаанагүй шангадхаха хэрэгтэй. Мүнөө ажалай мэридөө гээдэжэ ерэхэ, гэртээ эртэ ошохо ябадал заншалта болонхой. Гэбэшье тэдэнэр дүүрэн үдэр хүдэлһэнэй түлөө салин абана. Иигэжэ бэе бэеэ мэхэлнэбди. Дэлгүүртэ ороходоо иимэ юумэн байха ёһогүй. Ямаршье амжалта журамһаа эхитэй ха юм. Энээниие ойлгоогүй хүн шэнэ эрхэ байдалда хүдэлжэ шадахагүй.

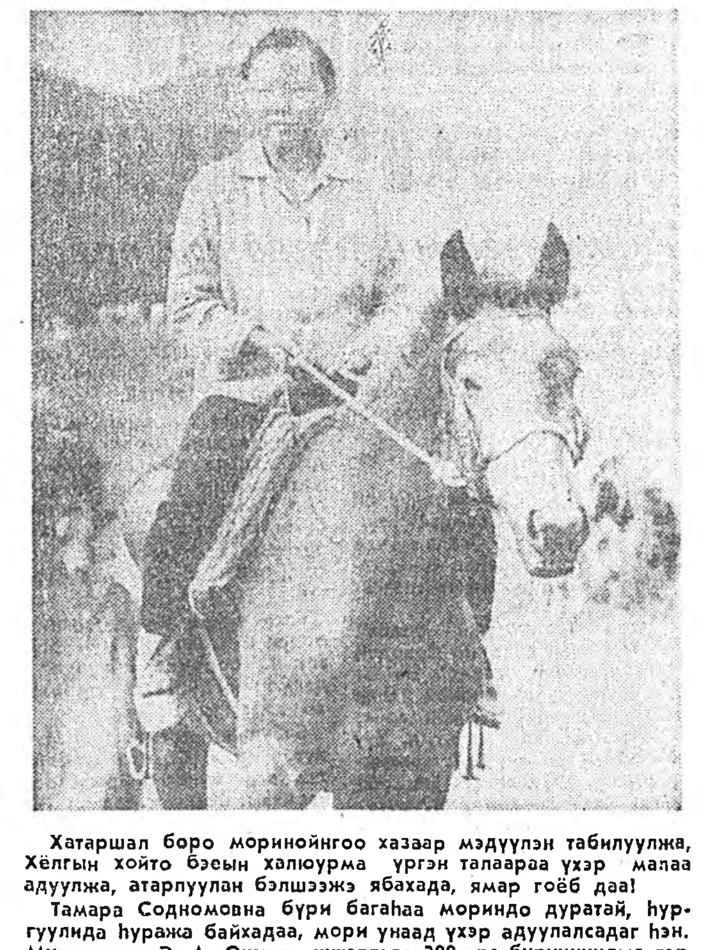
Ажалай эмхидхэл, хүдэлмэриин шанар һайн гэхын аргагүй. Бетоной холисо үйлэдбэрилдэг узелай хүдэлмэри хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Бүхы бригаданууд үдэр бүри шахуу тэдэнэй хүдэлмэреэр голхорно. Харин узелай коллективэй түхеэрэлгэнүүд хуушаржа, хэрэгтэй хэм соонь продукци гаргаха аргагүйбди гэжэ мэдүүлнэ. Иигэжэ хэн нэгэн ерэжэ, эдэ бүгэдыень хэхэ гэһэн урданай заншалһаа яашье һалажа шададаггүйемнай энэ жэшээ харуулна.

Ээн бусаар ажахы эрхилэлгые усадхалга саашанхи амжалтын нэгэ арга зам болоно. Барилгын материалнуудай дуталдажа байгаа сагта складтамнай хэды олон материалнууд бии гээшэб! Жэшээлхэдэ, томо панелеэр гэр барилгын комбинадта 900 мянган түхэригэй түхеэрэлгэ асарагдаад тодхогдоогүй, хэрэгтээ бүхы түмэр хэрэгсэлнүүд, түмэр-бетон зүйлнүүд хуу бии юм. Теэд шухала энэ объектдэ барилга удаанаар хэгдэнэ. Иигэжэ барилгын унжагайруулагдаһанһаа уламжалан, тус комбинадые ашаглалгада оруулалгын болзор хойшолуулагдаха баатай болоо.

Республикын предприятинууд баталһан хэлсээнэй ёһоор элдэб материалнуудаар һайнаар хангаагүй. Байгша оной түрүүшын хахадта 5142 тонно түмэр хэрэгсэлнүүдые эльгээхэ ёһотой аад, оройдоол 1182 тонно асарагдажа хабсаргагдаа.

Барилгашадай ээн ёһоной мэдэрэлтэйгээр хүдэлбэл, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэхэ. Теэд энээнэй тула юу хэхэ хэрэгтэй гээшэб? Миниин һанахада, хүн бүхэн өөрынгөө хараа бодолые шэнэ сагай эрилтын ёһоор хубилгажа, ашаг үрэтэйгөөр хүдэлхэ болоно. Харин мүнөө хубилган шэнэдхэлгын аалин ябаса шүүмжэлээд, өөһэдөө һайнаар хүдэлнэгүй бшуу. Теэд ганса үгөөр юумэ бүтээхын аргагүй, хүдэлхэл хэрэгтэй ха юм. Миин 8 часай турша бэеэ эдэхэ ...

А. БУЛДАКОВ,
«Бурятэнергострой» трестые эрхилэгшэ.

Хатаршал боро моринойнгоо хазаар мэдүүлэн табилуулжа, Хёлгын хойто бэеын халюурма үргэн талаараа үхэр малаа адуулжа, атарпуулан бэлшээжэ ябахада, ямар гоёб даа!

Тамара Содномовна бүри багаһаа мориндо дуратай, һургуулида һуража байхадаа, мори унаад үхэр адуулалсадаг һэн. Мүнөө тэрэ Э. А. Очиров нүхэртэеэ 200 эрэ буруунуудые гэр бүлөөрөө арендэдэ абаад харууһална, адуулна. Үнгэрэгшэ зундаа үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 800 граммаар нэмээгээ юм. Ерэхэ жэлэй һүүл багаар тэдэнэр буруунуудаа тус бүридэнь 400 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгожо, мяханда тушааха зорилготой.

Бодонгуудай совхоздо эдэнэрһээ гадна, баһал бэрхэ малшад А. Б. Дондубон, Б. М. Дамьянов болон бусад арендэнэ гуримаар хүдэлжэ, һайн үрэ дүнгүүдые түйлана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: малшан Т. С. ОЧИРОВА.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

ШЭНЭ ПРОДУКЦИ ГАРГАХАНЬ

Захааминай тоһоной заводой коллектив дэлгүүрэй экономикын эрхэ байдалда һайнаар хүдэлхын тула үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, хүн зоной дуратайгаар абаха продукци гаргажа эхилхэ арга замуудые бэдэрнэ. Зүүн Сибириин технологическа институдтай баталһан хэлсээнэй ёһоор тэдэнэр аарса болон бусад зүйлнүүдые үйлэдбэрилжэ эхилхэ хэрэгтэ туһалха ёһотой. Байгша оной эсэс болотор районой зон сагаач эдеэнэй энэ шухала зүйлнүүдые абаха аргатай болохо.

Заводой коллектив бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, товарна продукци гаргаха түсэбөө сүм бэелүүлнэ. Жэшээлхэдэ, жэлэй эхинһээ 786 мянган түхэригэй продукци гаргаха түсэбтэй аад, үнэн дээрээ 818,9 мянган түхэригтэ хүргэжэ шадаа. Энэ хугасаа соо бүхыдөө 1880 тонно һүнэй продукци, 161 тонно зөөхэй болон бусад продукци гаргажа, худалдаа наймаанда эльгээһэн байна. Түрүү хүдэлмэришэд С. Татарникова, И. Нагимова, С. Бутурин, А. Санжиев, Н. Жаркова болон бусадай оролдосотой һайнаар ажаллаһанай ашаар үндэр дүнгүүд түйлагдана.

Н. ДОРЖИЕВА.

Ажалай ветеран, дүрбэдэхи разрядай слесарь Василий Семенович Тарасенко Ленинэй ордено ЛВРЗ-гэй механическа цехтэ 1944 онһоо хойшо хүдэлнэ. Тэрэ наһанайнгаа амаралтада гараһаар 9 жэл болоо. Ажалай ветеран халаанайнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: слесарь В. С. ТАРАСЕНКО ажал дээрээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАРЯАШАДАЙ НАМАРАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮ...

МОСКВА. Энэ намартаа Москва шадарай Яхромско голой ургаса хүнгэн бэшээр хуряагдана. Уһаниинь газартаа шэнгэхээ болёо. Хуряалгын техникэ хэрэглэхэ аргагүй дээрэһээ энэ хүдэлмэри гараар хэгдэнэ. Теэд суглууһан ургаса зөөхэ гээшэ баһал бэлэн бэшэ. Олохон газарнуудта буксиргүйгөөр ябахын аргагүй. Бүхы Московско область дотор хартаабха хуряаха талаар иимэ байдал тохёолдон-га шахуу гектар талмайн ургаса хуряагдаа. Нёдондо жэлэйхиһээ һураггүй һайн ургаса гаража, хизгарай колхоз, совхозууд 7 миллионһоо дээшэ тонно силос даража абаа юм. Ган гасуур зунай болоошье һаань, эртэ эдеэшэдэг үрэһэ хүрэнгын таригдаһан талмайнууд абараа. Бүхы талмай дээрэхи кукуруза буурсаглажа, силос дараха түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ, тэрэта уһан тогтошонхой, тиимэһээ комбайнуудые, хартаабха малтаха түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэхын аргагүй, хартаабха гараар малтана. Городой хүн зон, студентнүүд, колхоз, совхозуудтай сэхэ хэлсээ баталһан промышленна предприятинуудай коллективүүд туһална. Хура борооһоо боложо нилээн ехэ ургасын алдагдаашье һаань, гектарһаа 87 центнер хартаабха суглуулагдана.

Комбайнуудаар свекло ... ха аргагүй газарта ... ухаалан зохёогшодой ... тусхай агрегадууд хэрэ... нэ. Иимэ агрегат ша... трактор нэгэ ябахадаа, ... рай свеклын хоёр-гурбан ... лэн урбуулжархина. ... һоонь хүнүүд ябажа ... түүжэ абаад, болбосо... предприятинуудта эльгээ...

хой. Хартаабхын поли дээрэ хүдэлхэ хүдэлмэришэд дуталдаһаар.

БАРНАУЛ. Алтайн кукурузын плантацинууд дээрэһээ һүүлшын комбайнууд гаража ошоо һэн. Энэ ургамалые хуряалга түгэсхэгдэбэ. 550 мяннэй шэнэ шанарые һайжаруулха арга олгоо юм.

КАЗАНЬ. Хартаабхын полиин оройдоол 4-нэй гурбан хубиие гэхэ гү, али 36 мянган гектарай хартаабха Татаарай ажалшад хуряажа абаба. Хура бороогой һүүлээр бураздаанууд...

ПЕНЗЭ. Колышлейск... ной Октябриин револ... нэрэмжэтэ совхозой по... дээрэ саахарай свекло ... ха хүдэлмэри һүниин ... таһалданагүй. Механи... нууд свекло хуряаха ... мэри фарай гэрэл доро ...

(ТАСС).

Совет орон дотор

МОСКВА. Ороной хүдөө ажахын эгээл тогтууритайнь болохо шубуу үсхэбэрилгын һалбари түрүүшынхиеэ үйлэдбэриеэ хорообо. Байгша оной 9 һара соо 1,7 миллиард шахуу үндэгэ дутуу үгөөд байна.

Худалдан абагшад, нэн түрүүн Москвагай болон Ленинградай хүн зон энээниие гансата мэдэрээ. Тэндэ үндэгэн, шубуунай мяхан байхаяа болинхой. Москвагай дэлгүүрнүүдтэ 10 үндэгэн 10 түхэригтэ болонхой.

«Союзптицепром» гэһэн ВПНО-гой генеральна директор В. И. Фисининэй һанамжын ёһоор, һайн шанартай холимол тэжээлэй дуталдадаг болоһон дээрэһээ шубуунай зарим фабриканууд үндэгэлдэг тахяагай тоое хороохо баатай болоһон байна. Хоёрдохи хахад жэлдэ холимол тэжээлэй промышленность гадаадын оронуудһаа 1,3 миллион тонно соя, мүн тэрэшэлэн союз доторой предприятинуудһаа белогтой бусад нэмэлтэнүүдые дутуу абаһан байгаа. Ойрын сагта ороной бусад регионуудһаа шубуу үсхэбэрилгын продукци Москва болон Ленинград хотонуудта эльгээхээр хараалагдана.

НОВОСИБИРСК. Хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдые социально-экономическа ба хуулиин талаар хамгаалха, редакционно коллективүүдэй хоорондохи холбоое бэхижүүлхэ гээшэ регионой 6 хизаар болон областьнуудай делегадуудые суглууһан конференци дээрэ байгуулагдаһан Сибириин журналистнуудай нэгэдэлэй гол зорилго болоно. Шэнэ эмхи Сибириин рекламно-мэдээсэлэй газетэнүүд болон журналистнуудай бэшэһэн номуудые гаргалгые эмхидхэхээр түсэблэнэ. Тус нэгэдэл зохёохы ажалтанай конференцинүүдые үнгэргэхэ, совет болон гадаадын түрүү хэблэлнүүдтэ редакционно хүдэлмэрилэгшэдэй стажировко эмхидхэхэ юм. Алтайн Белокуриха гэһэн курортно хотодо зохёохы ажалтанай байшан хамтын хүсөөр барихаар хараалагдаа.

ОМСК. Федор Михайлович Достоевскиин «Униженные и оскорбленные» гэһэн романаар табигдаһан адли нэрэтэй зүжэгэй премьераар эндэхи драмын академическэ театр 117-дохи сезоноо нээгээ һэн. Поляк мэдээжэ режиссер Генрих Барановский зүжэгэй авторынь болоно. Харин СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Геннадий Сотников сценографи бэелүүлээ юм. Ородой агууехэ уран зохёолшын бүтээлые зүжэг болгон табиха хүдэлмэри Польшын ба Сибириин театральна ажал ябуулагшадай харилсаа холбооной шэнэ шата нээбэ. Хоёр жэлэй саада тээ Познаниин театрай ахамад режиссер, харин мүнөө Польшын соёлой ба искусствын министр Изабела Цивиньска иимэ харилсаа холбооной эхи табиһан юм.

ХАРЬКОВ. Город шадарай «Красный партизан» совхоздо һуралсалай-методическа болон зүбшэлэлгын түб байгуулагданхай. Арендаторнууд болохо хүсэлтэй городой хүн зон тэндэһээ зүбшэл заабари абадаг, экономико, эрхэ шудалдаг, механизаторай мэргэжэлдэ һурадаг юм. Аграрна шэглэлэй табан дээдэ һургуулинуудай болон эрдэм шэнжэлэлгын институдуудай туһаламжаар эмхидхэгдэһэн энэ түб ажахынуудай захилнуудаар мэргэжэлтэдыо баһал бэлдэнэ. Харьковска районой арендаторнууд хүдөө ажахын бүхы продукциин хахадһаа ехэ хубиие үйлэдбэрилдэг. Ерэхэ жэлдэ иимэрхүү түбүүд областиин район бүхэндэ хүдэлхэ юм.

БЕЙЛАГАН (Азербайджанай ССР.). Бейлаганска районой Г. Асадовай нэрэмжэтэ колхозой мүнгөөр хүдөөгэй ажалшадта шэнэ гэрнүүд баригдаа һэн. Мүнөө дээрээ өөһэдөө гэр бариха аргагүй мэргэжэлтэдтэ, залуу айлнуудта, хүдэлмэришэдтэ тэдэнь үгтөө юм. Ажахын түб бууса болохо Дуньямалылар тосхондо иимэ гэрнүүдэй бүхэли үйлсэ байгуулагданхай. Үшөө нэгэ үйлсэдэ гэрнүүд баригдажа эхилээ. 200 айлай байха шэнэ гэр дүтэхэнэ баригдажа байнхай.

АГА. (Шэтын область). Арадай депутадуудай Агын окружной Совет болон КПСС-эй окружком нютагай буддын шажанай дасангай ламанартай үгээ ойлголсодог. Окружной советпартийна «Толон» газетэ ламанарай туһаламжаар «Дунгар» гэһэн нэрэтэй тусхай хуудаһа гаргадаг болоо. Тэндэ толилогдоһон материалнууд ламанарай нигүүлэсхы ажал ябуулга, буряадуудай ёһо заншалнууд, эртэ урдын арадай шажанай ба соёлой эшэ үндэһэн тухай хөөрэнэ.

«Толоной» редактор Ц. Гонгоровой хэлэһэнэй ёһоор, «Дунгар» гэһэн тусхай хуудаһан буддын шажанай һургаал идхаха гэнэ бэшэ. Шажанай ажал ябуулагшадай туһаламжаар арад зондо энэрхы сэдьхэлэй, хүниие хайрлаха мэдэрэл һэргээхэ гээшэ шэнэ хэблэлэй зорилго болоно.

(ТАСС).

Шэхэ хатуутай үхи... мүн хожомынь абяа ... дууладаг болоһон ... 30-дахи интернат һург... коллектив һаяын үеэд ... ойгоо тэмдэглэбэ. Энэ ... лида К. А. Микаэльян... олгогдоо. Карп Авдееви... каэльян эдир залуу н... шэхэ хатуутай болобош... рэ бүхы наһан соогоо ... үбшэнтэй хүүгэдые ... хүнгэн бэшэ багшын ... бэеэ зорюулжа, гайха... түйлалтануудые бэелүүл...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һураг... Исаева багшын асуудал... рюу бэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохро...

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй хоёрдохи сесси

…ӨӨРИ ТУХАЙ ХУУЛИ

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. АГАЛОВАЙ элидхэлһээ

…публикын правительство …дай ССР-тэхи Зөөри ту…ухай хуулиин проектые сес…ндэ табина. Манай …микын хүгжэлтын онсо …шанарнуудые хараада … 1990 оной октябриин …баталагдан абтаһан Буряа…ССР-эй гүрэнэй бүрин эр…тай байлга тухай Декларациин, …тэхи Зөөри тухай» ССР …й Хуулиин, «РСФСР-тэхи …ри тухай» РСФСР-эй Хуу…и проектын үндэһөөр тус …т зохёогдоһон байна.

…н зурган бүлэгһөө бүри… Буряадай АССР-эй эрхэ… зөөридэ, хамтын зөөри… гүрэнэй зөөридэ, хамтын …приятинуу эй, гадаадын …дэй, эмхинүүдэй ба гү… зөөридэ юун орохо … гэжэ эдээн соо хэлэг… Зөөри эдлэхэ эрхэнүүдые …хамгаалха тухай бүлэг бии.

…ральна, оюун ухаан …й баялигуудые, үнэтэ …зүйлнүүдые үйлдбэри… тэдэнэй ажалай үрэ …дэ холодуулха я… …оото дээрэнь усадхаха …социализмын стратегиче… …ого болоно. Тус Хуу… баталан абаха шухала … энээнһээ үндэһэтэй.

… зөөшэтэй бүхы хүнүүд …, али бүхы ажалшад али …шатын арадай депутатуу… Советүүдтэ үргэнөөр тү… [illegible] …аргатай бшуу.

…ли үзаанай, түрүү дүй …ай түйлалтануудай үн… …арад зоной, ажалшадай …ябуулгаа хүтэлбэрилхэ… …жал дээрээ соёл болбо… …не нэбтэрүүлхэдэнь, ма… …общество социализм бай… …эхэ гарза хохидолгүй… …хүгжэлтынгөө энэ шатые …дабаха юм гэжэ ба… …шадахабди.

…ядай ССР-тэхи Зөөри …хуули иимэ түхэл шэн… …зөөринүүдые бии бол… …хараална: республикын …эй зөөри, хамтын зөө… …гүрэнэй зөөри, хамтын …приятинуудай, гадаадын …дэй, эмхинүүдэй ба гү… …дэй зөөри. Газар, газа… …гүн дундахи баялигууд, …ургамалай ба амитадай …ууд, байгаалиин нөөсэ …д (промышленностиин, …тын, хүдөө ажахын, бол… …сруулгын, олзоборилгын …риин, худалдаа наймаа… …нийтын эдеэ хоолой пред…тинууд), байрын гэрнүүд, …ганууд, түхеэрэлгэнүүд, …льна ба оюун ухаан …ой соёлой хэрэгсэлнүүд, … үнэтэ саарһа …зүйлнүүд зөөри …тоологдохо ёһотой. Эр…, хамтын ба гүрэнэй пред…нүүд, нэгэдэлнүүд эдэ …эйн эзэд байха ёһотой.

…тэдэй зөөри зөөшэ гол …тэдэнэй ажалаар байгуу…даг, арьбадхагдадаг, тии… газар тэдэнэртэ бүхы на… …ооһь хубиин зөөри бол… …жо үгтэдэг, үг залгамжа… …алтаз эрхэ олгогдодог. …дбэрилэгдэһэн продукт… …, абтаһан ашаг олзонууд … тэдэнэй зөөри болоно. …, бэеэ даагаад эдэ бү… … хэрэглэдэг гээшэ.

…уулиин 7-дохи статьятай зо…лан, байрын гэрнүүд, …нүүд, саадай гэрнүүд, га…й участок, эндэ һуулгагда… тарималнууд, транспортна …гсэлнүүд, үхэр мал, мүнгэ …, акцинууд, бусад үнэтэ … саарһанууд, гэрэй ажа… ба хубиин хэрэглэмжын …лнүүд, үйлдбэриин хэ…нүүд, таряашанай ба бу… ажалай ажахы эрхилхэ

зүйлнүүд, хамһабариин ажахын, саад, огород ургуулгын, хубиин ба бусад ажахын ажал ябуулгын хэрэгсэлнүүд, үйлдбэрилэгдэһэн продукци, абтаһан ашаг олзонууд, мүн хэрэглэмжын ба үйлдбэрилгын удха шанартай ондоо зөөри эрхэтэдэй зөөридэ ородог. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлдбэрилэн гаргалгын, коммунально-ажаһуудал хангалгын, худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой, хүдөө ажахын продукци худалдалгын, болбосоруулгын бага ба жиирэй предприятинууд эрхэтэдэй зөөри гэжэ тоологдодог. Эрхэтэдэй зөөридэ ородог объектнүүдэй хэмжээн, үнэ сэн хууляар хизаарлагдадаггүй.

Хуули соо шэнэ зүйлнүүд бии болоо: ажалай ажахы ба таряашадай ажахы. Мастерской, хүн зоной һуудал байдалые хангалгын, худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой ба бусад ажахын ажал ябуулгын бага предприятинууд, байрын гэрнүүд, ажахын барилганууд, машина түхеэрэлгэнүүд, транспортна хэрэгсэлнүүд, түүхэй эд, материалнууд, бэеэ даагаад ажахы эрхилэлгэдэ шухала хэрэгтэй бусад юумэн хамтаараа ажалай ажахы эрхилдэг хүнүүдэй зөөри болоно. Хэрбээ тэдэнэй хоорондохи хэлсээнэй үндэһөөр ондоо ажахын хараалагдаагүй байхадань, [illegible] орохо байна. Байрын гэрнүүд, байшангууд, ажахын барилганууд, газарай участок, эндэ һуулгагдаһан тарималнууд, үхэр мал, адуун һүрэг, һарлагууд, оронууд, шубуу шонхор болон хууляар хоригдоогүй бусад амитад, мүн хүдөө ажахын техникэ, эдлэл хэрэгсэлнүүд, машина болон хүдөө ажахын үйлэдбэри бэеэ даагаад эрхилхын, продукци буйлуулан болбосоруулхын ба худалдахын тула шухала хэрэгтэй бусад зөөри таряашадай ажахын зөөридэ орохо байна.

Үйлэдбэрилэгдэһэн продукци ба абтаһан ашаг олзонууд хадаа имагтал таряашадай ажахын зөөри болоно. Өөһэдынгөө дураар тэдэниие хэрэглэхэ эрхэтэй.

Арендна предприятинууд, хамтын предприятинууд, кооперативууд (компанинууд, фирмэнүүд), акционерна бүлгэмүүд, ажахын бүлгэмүүд ба нүхэсэлэй эмхинүүд, ажахын нэгэдэлнүүд, нийтын эмхинүүд ба шажанай эмхинүүд, юридическэ нюурнууд болодог бусад эмхинүүд хамтын зөөридэ хабаатай. Буряадай ССР-эй, ССР Союзай ба РСФСР-эй Хууляар тэдэнэй ажал ябуулгын гурим, дүрим тодорхойлогдодог гээшэ. Хамтын зөөриин юрэнхы дүримэй 10-дахи статьяда 3-дахи пункт нэмэхэ. Промышленностиин, барилгын, хүдөө ажахын, худалдаа наймаанай, хангалгын ба социально-үйлэдбэриин түхэл шэнжэтэй бусад предприятинууд хамтын зөөри боложо шадаха. Буряадай ССР-эй, РСФСР-эй болон СССР-эй хуулиин актнууд соо хэлэгдээгүй юумэн эдэнэй дунда оруулагдаха ёһогүй. Бэеэ даа̂һан байдалтай гүрэн болохо Буряадай ССР гүрэнэй зөөриин эрхын бэеэ даанги субъект болоно гэжэ «Гүрэнэй зөөри» гэһэн 4-дэхи бүлэгэй 19-дэхи статья соо хэлэгдэнэ.

Нийтын зөөри, союзна республиканuудай, автономито республикануудай зөөри захиргаанай территориальна эмхидэлнүүдэй зөөри (коммунальна зөөри) хадаа гүрэнэй зөөридэ хабаатай. Эдэ бүхы зөөри засагай зохихо зургаануудаар хэрэглэгдэжэ байдаг гээшэ.

Хуулиин проект хамтын предприятинуудай, гадаадын эрхэтэдэй, эмхинүүдэй ба гүрэнүүдэй зөөриие ССР Союзай, Буряадай ССР-эй Хуулинуудай актнуудаар гуримшуулхые хараална.

Хуулиин 20-дохи статьятай зохилдуулан, газар, тэрэнэй гүн дундахи баялигууд, уһан, ургамалай ба амитадай аймагууд, байгаалиин бусад нөөсэнүүд арадуудай таһаршагүй баялиг, Буряадай ССР-эй зөөри болоно. Буряадай ССР-эй үмэнэһөө республикын Верховно Совет газарые, газарай гүн дундахи баялигуудые, уһа, ой модо, ургамалай ба амитадай аймагуудые, байгаалиин бусад нөөсэнүүдые эдлэхэ, хэрэглэхэ эрхэнүүдые бэелүүлдэг, мүн тэдэниие эдлэхэ эрхэнүүдые бүхы шатын Советүүдээр депутадуудта олгодог.

Арадай депутадуудай Советүүд, тэдэнэй этигэмжэлэн түлөөлһэн гүрэнэй зургаанууд арад түмэнэй зүгһөө гүрэнэй зөөри эдлэхэ, хүтэлбэрилхэ эрхэ олгодог.

Гүрэнэй предприятинуудта даалгагдаһан гүрэнэй зөөри ажахы эрхилхын тула тэрээндэ олгогдодог. Налог татабари болон бусад зүйлнүүдые (сэбэр олзо) бюджедтэ оруулһанайнь һүүлээр гүрэнэй предприятинуудта үлэдэг ашаг олзо предприятиин ажалиш коллективэй [illegible] зөөри болгогдожо дамжуулагдадаг.

Хуулиин үндэһөөр зөөриин эзэн байха эрхэ зөөри зөөшэнүүдые эрхэтэдтэ, коллективүүдтэ, гүрэндэ даалгана, хамгаална. Эдэ эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй хэмжээндэ ажахын гү, али ондоо али бүхы ажал ябуулга тэдэнэртэ даалгагдадаг.

Хуули соо «нийтэ арадай зөөри» гэһэн үгүүлэл үгы юм. Тэрэнэй тогтооһоной ёһоор СССР-эй эрхэтэн, коллектив, предприяти, арендна предприяти, кооператив, акционерна бүлгэм, ажахын нэгэдэлнүүд, нийтын ба шажанай эмхинүүд зөөриин эзэн байжа шадаха. Гүрэн, мүн уласхоорондын эмхинүүд, хариин гүрэн, гадаадын юридическэ нюурнууд, эрхэтэд, хамтын предприятинууд зөөриин эзэн байжа шадаха.

Тус проект зөөриин эзэнэй эрхэнүүдые лаб хамгаалхые хараална.

Зөөриин эрхэнүүдые болюулһан хуулиин актнуудые ССР Союзай, союзна ба автономито республикануудай баталан абаа һаань, эдэ актнуудые баталан абаһанһаа уламжалан, зөөриин эзэндэ тохёолдуулагдаһан гарза хохидолнууд сүүдэй шиидхэбэреэр зөөриин эзэндэ сүм бусаагдаха зэргэтэй. Зөөриин эзэнэй эрхэнүүдые хамгаалха адли тэгшэ эрхэнүүдые гүрэн түрэ хуули соо эрхэтэдтэ, эмхинүүдтэ, зөөриин бусад эзэдтэ хангадаг (Хуулиин 31-дэхи статьягай 3-дахи пункт).

Зөөриие ондоо хүнэй хуули бусаар эдлэхэеэ абаа гээшэ һаань, эрхэтэдэй хуулитай тааралдуулан, зөөриин эзэндэ зөөри зөөшэеэ бусаажа абаха эрилтэ табиха эрхэтэй. Тэрэниие эдлэлгын ёһо гуримые хазагайруулһан бүхы юумэ усадхаха эрилтэ табиха байна. Сүүд, гүрэнэй арбитраж гү, али третейскэ сүүд зөөриин эзэнэй эрхэнүүдые хамгаалдаг.

Тиигэжэ социализмын экономическа үндэһэ һуурииие тогтууритай болгохо, бэхижүүлхэ гээшэ «Буряадай ССР-тэхи Зөөри тухай» Хуулиие баталан абалгын гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

ҮНЭН СЭХЭ, ОРЁО ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Үшөө удаан саг соо ашаг олзын абтахагүй газарһаа тэрэниие бэдэрдэг байһамнай хангалтагүй гэжэ депутат А. П. Борисов тэмдэглээ. Харгы замуудые һайжаруулангүй, хүн зониие хүндэмүүшэ халуунаар угтажа абаха байра байдал түхеэрэнгүй, аяншалгые эмхидхэжэ шадахагүй байнабди. Тиигэд мүнөө ашаглажа болохо баялигуудаа обёорногүйлди.

Буряад ороной минеральна түүхэй эдэй үндэһэ һуури айхабтар ехэ. Тэд тэдэ мүртэйгөөр ашаглагдаһагүй гэжэ арадай депутат В. Р. Соктоев хэлэбэ. Ой модо ехээр отолхын аргагүй байһые хараада абажа, ашагта малтамалнуудые олзоборилгодо гол анхаралаа хандуулха шухала. Энээнэй тула хариин оронуудай мүнгэ зөөри хэрэглэбэл, таарамжатай байна. Предприятинуудта иимэ хараа шэглэл байгуулха шухала. Һаяар «Бурятзолото» гэжэ нэгэдэл байгуулха тухай хөөрэлдөөнүүд гарана. Тиигээгүй һаа, юуншье бүтэхэгүйл.

Арадай депутадууд В. В. Москаленко, А. Ц. Балдуев, С. П. Гаврилов, Е. К. Ханхалаев гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, промышленна предприятинуудта арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ, гэр байрын коммунальна ажахые хүгжөөхэ асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулһан байха юм.

Ажал хэрэгүүдээ эмхидхэхэ талаар коллективэй, хүнэй үүсхэл эдэбхиие дээшэлүүлхэ шухала гэжэ депутат А. П. Шапиро тэмдэглээ. Бидэ ямаршьеб юумэнһээ ходол айһан шэнги байнабди. Бүхы юумэ хүнэй аша туһада табиха хэрэгтэй гэжэ депутат Л. Р. Бартунаев мэдүүлбэ.

Энэ үдэрэй заседаниин түгэсхэлдэ депутадууд Конституционно комиссиие баталаад, БССР-эй Конституцида нэмэлтэнүүдые, хубилалтануудые оруулха тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ захалба. Хуулиин, хуули ёһоной ба гурим журамай асуудалнуудай талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ Г. К. Языков энэ асуудалаар элидхэл хэһэн байгаа.

Шиидхэбэринүүд абтабагүй

Республикын Верховно Соведэй хоёрдохи сесси дээрэ саг хадаа эгээл үнэтэй сэнтэй юумэн болоно. Ушарынь юуб гэхэдэ, сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаһан бүхы 20 асуудалые үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ, шухала шиидхэбэринүүдые энэ неделидэ баталан абаха гээшэ хүшэр бэрхэшээлтэй боложо байна. Урда тээхи хоёр үдэрэй туршада оройдоол дүрбэн асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Сэхыень хэлэхэдэ, эдэнэй хоёрынь илангаяа орёо шухала асуудалнууд юм. Тиимэһээ үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй дэлгээгдэһэниинь гайхалтайшье бэшэ.

Республикын Үндэһэн Хуулиин проектые зохеохо гээшэ тон шухала удха шанартай зорилго болоно. Энээнэй тула Конституционно комисси эмхидхэгдэн байгуулагдаа. Хүсэндөө байһан Конституциие мэнэ һаяхан баталагдан абтаһан гүрэнэй бүрин эрхэтэ байлга тухай Декларацитай тааралдуулан найруулха, нэмэлтэнүүдые, заһабаринуудые оруулха хэрэгтэй. Конституциин зарим статьянуудта оруулагдахаар дурадхагдаһан заһабаринуудые арадай депутадууд харюусалгатайгаар, эрилтэ ехэтэйгээр зүбшэн хэлсэбэ.

Жэшээнь, Конституциин 99-дэхи статьяе нилээд хубилгажа, Верховно Соведэй Президиумэй эрхэнүүдые үргэдхэхые Хуулиин, хуули ёһоной ба гурим журамай асуудалнуудай талаар Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ Г. К. Языков дурадхаа. Сессинүүдэй хоорондохи үе соо республика дотор дээдын зургаан үгы юм. Конституциин үндэһөөр мүнөө Верховно Совет өөрөө засагай дээдын зургаан болоно бшуу. Эгээл тиимэһээ республикын парламентын Президиумэй эрхэнүүдые үргэдхэхэ шухала.

— Минии ойлгоһоной ёһоор засаг тухай шангахан хөөрэлдөөн боложо байна. Бүлэг хүнүүдтэ тэрэниие үгэһэнэй хэрэггүй,—гэжэ Буряадай АССР-эй арадай депутат В. В. Устинов мэдүүлээ.

— Хэрбээ иимэ заһабари баталан абаа һаа, Верховно Соведэй эрхэнүүдые нилээд хонжохо байнабди,—гэжэ арадай депутат А. Л. Гусев тэрэнэй хэлээшые зүбшөөбэ. Зарим асуудалнуудаар, тусхайлбал, шагналнуудай талаар Указуудые, тогтоолнуудые баталан абахыень этигэн найдажа, Президиумэй эрхэнүүдые зарим тэды үргэдхэжэ болоно.

— Урда тээхи захиргаанай—албан хойрог байгуулалтые бидэ удаан саг соо үнэн сэхээр буруушаан шүүмжэлжэ байнабди. Тэрэнэй аппарат бүхы юумэ бэелүүлхэ аргатай. Тиин мүнөө иимэ аппарадые Верховно Соведэй Президиумдэ байгуулха гэнэ бэшэ аабзабди?—гээд арадай депутадуудай Бэшүүрэй районно Соведэй түрүүлэгшэ А. Л. Ефимов эрид шууд мэдүүлбэ. Энэ орган демократиин үндэһөөр хүдэлмэрөө ябуулха ёһотой.

— Тиигэбэл Верховно Соведэй эрхэ уялганууд тэрэнэй Президиумдэ бүрин хүсэдөөр дамжуулагдаха. Тиихэдэнь тэдэнэй урда тээнь абаһан шиидхэбэринүүдые үгэ дууламгайгаар баталха баатай болохо байнабди,—гэжэ депутат Л. Р. Бартунаев тоолоно.

«Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет Верховно Соведэй мэдэлдэ байха ёһотой» гэһэн заһабариие арадай депутадууд зүбшөөбэгүй. Гүйсэдхэхэ засагые али бүхы талаарнь бэхижүүлхын, эдэбхитэйгээр хүдэлхынь тула тэрээндэ үргэн харгы гаргаха хэрэгтэй гэжэ арадай депутадууд үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнэй үедэ тэмдэглэһэн байгаа. Тэрэниие мэдэлдээ байлгахые оролдохо бэшэ, харин харюусалгын зарим хубиие тэрээндэ үгэхэ шухала.

— Сэхыень хэлэхэдэ, дурадхагдаһан найруулга сэрэгэй шэнжэтэй байна. Энэнь Хуули гаргаха ба гүйсэдхэхэ засагай хоорондохи харилсаанда яашье таарангүй. Тиимэһээ «Министрнүүдэй Совет Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй урда тоосодог, харюусадаг» гэжэ найруулбал, таарамжатай ха,—гэжэ И. Т. Павлов тэмдэглээ.

Л. А. Смолина, О. Б. Хомутов, Л. Р. Бартунаев гэгшэд иимэ найруулгыень дэмжэһэн байгаа. Диилэнхи олонхиин дуугаа үгэлгөөр тус статья баталагдан абтаба. Конституциин бусад статьянуудта нэмэлтэнүүдые, заһабаринуудые оруулха тухай асуудалнууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ.

«Буряадай АССР-тэхи Зөөри тухай хуули» хадаа зүблэхэ зүйлэй эгээл шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно. Дэлгүүрэй экономико нэбтэрүүлгын үедэ орожо байнабди. Тиимэһээ хүнүүдэй, коллективүүдэй, предприятинуудай, нютаг нютагуудай хоорондохи харилсаае хубилгаха шухала. Хэн ямар юумэ эдлэхэ ёһотойб?—гэһэн асуудалда харюу үгэлгэ ехэ юумэ элирүүлхэ байна. Зөөри тухай Хуули энэ асуудалда харюу үгэжэ шадаха бшуу.

«РСФСР-тэхи Зөөри тухай Хуули» үшөө баталагдан абтаадүй байһаар. Үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдые хүнгэн болгохо бусад нормативна актнууд абтаадүй юм. Эгээл тиимэһээ республикын арадай депутадууд энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхэ болоходоо, хүшэрхэн байдалда ороһон байха юм.

— РСФСР-тэхи Зөөри тухай Хуулиин үшөө баталагдан абтаагүй байһан дээрэһээ энэ асуудалые удаадахи сесси дээрэ хаража үзэхые дурадханаб, —гэжэ ЛВРЗ-гэй начальник, арадай депутат А. С. Коренев мэдүүлбэ.—Тиихэдэ бүхы юумэн элирхэ, алдуу эндүүшье гаргагдахагүй.

К. П. Альцман, В. Ж. Цыремпилов болон бусад үгэ хэлэхэдээ, А. С. Кореневые дэмжэбэ. Ушар иимэһээ энэ асуудал ээлжээтэ сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулагдахадаашье болохо ха гэжэ һанамаар һэн. Угайдхадаа, элидхэлшэ — Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. Агалов парламентаринарай табиһан зарим асуудалнуудта тодорхой харюу үгэжэ шадабагүй.

— Алдуу эндүү гаргахагүйн тула ороной, Россин Федерациин Верховно Соведүүдэй шиидхэбэринүүдые абатар хүлеэжэ болоно. Тэдэнэй үндэһөөр лэ энэ хуулиие баталан абаа һаамнай, таарамжатай байхадаашье магадгүй.—гэжэ В. Б. Саганов хэлэбэ. Гэбэшье алдуу гаргахаһаа айгаад байнгүй, үгэ буляалдаха шухала. Тиигээгүй һаа, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэгүй, дүй дүршэлтэй болохогүй байнабди.

Тиигэжэ правительствые толгойлогшын уряа дэмжэгдэжэ, энэ Хуулиие зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлүүлэгдэһэн байгаа. Арадай депутадууд: экономикын эрдэмэй кандидат И. Т. Павлов, городой түргэн туһаламжын больницын врач А. Я. Лазарев, БМДК-гай директор А. П. Шапиро, Молодежныин ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадай директор В. Р. Соктоев, КПСС-эй Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь Д. Ч. Боросгоев, болон бусад үгэ хэлэбэ. «Зөөри тухай Хуулиие» заһаха комисси эмхидхэгдээ. 21 арадай депутат тэрэнэй бүридэлдэ ороно.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй байгууламжа тухай асуудал зүблэхэ зүйлэй ээлжээтэ асуудал болоно. Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов энэ асуудалаар мэдээсэл хээд, парламентаринарай олон тоото асуудалнуудта харюусаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай ССР-эй арадай депутадууд — «Зэдын үнэн» газетын таһагые даагша О. П. Дунаева (зүүн гарһаа), Хамниин совхозой директор В. Б. Соктоев (Захаамин), «Нижнеангарсктрансстрой» трестын УРС-ын начальнигай орлогшо А. С. Решетников, тус трестын автобазын жолоошон К. И. Новолодский.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Байгууламжань ямар байхаб?

Уржэдэр, сессиин дүрбэдэхи үдэр, депутадууд республикын Министрнүүдэй Соведэй байгууламжа тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгээ үргэлжэлүүлээ. Гушаад хүн һанамжаа хэлэһэн байна. Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо тухай асуудал үгэ хэлэһэн депутадуудай олонхойнь һанаае зобооно гэжэ ойлгохоор. Хэды орлогшо байхаб—нэгэ гү, хоёр гү — экономикын талаар гү, али социальна асуудалнуудаар, барилгын гү, али экологиин талаар гү — арсалдаанууд удаан замхаагүй. Хэдэн хүнэй һанамжа дурдая.

Депутат И. Т. ПАВЛОВ:

— Һалбариин гурим эндэ хэрэглэһэнэй хэрэггүй, хуушараа. Промышленность, барилга, арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа, эдеэ хоол гэжэ илгахагүй, комплексно хандалга хэрэгтэй. Эндэһээ уламжалхада, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нэгэдэхи хоёр орлогшотой байха гэжэ тоолоноб. Экономикын ба социальна асуудалнуудай талаар. Экономикын талаар нэгэдэхи орлогшоор намда дурадхал бии: партиин рескомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потаповай кандидатура энэ тушаалда дурадханабди.

Энээнэй урда үшөө нэгэ депутат Леонид Васильевичай кандидатура нэрлэһэн юм. И. Т. Павлов, Ю. Н. Кравцов, гэгшэдэй кандидатурануудай дурдагдахада, түрүүшынхинь эмхидхэлэй шадабари дуталдаха гэжэ арсаһан, хоёрдохинь хүдөө ажахыда дүршэлгүй гэжэ ажаглагдаһан байна.

Энэ талаар, мүн Министрнүүдэй Соведэй байгууламжын бусад асуудалнуудаар тордиһогүй тодо шиидхэбэринүүд абтаагүй. Юуб гэбэл, правительствые толгойлогшо кадрова асуудал өөрын хараагаар шиидхэхэ эрхэтэй гэжэ соносхогдоо. Министрнүүдэй Соведэй үүргэ дэлгүүрэй экономикын үедэ хубилха, гол түлэб ажахын, предприятинуудтай хүдэлмэриин орондо нийтэ хүтэлбэриин, гүрэнэй онол аргануудые хэрэглэһэн орган болохо зэргэтэй. Иимэ ажаглалта тон шухаг гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

Ямар комитедүүд байгуулагдаха ёһотойб гээд арсалдаан болоо. Хэрбээ, жэшээлбэл П. Г. Зильберманэй архитектурын талаар амяраа комитет эмхидхэгдэхэ ёһотой гээ һаань, энэ бодолыень В. Р. Соктоев таһа буруушааба. Архитектурын ба капитальна барилгын талаар нийтэ нэгэн комитет байха ёһотой гэһэн һанамжа һайшаагдаа. Мүн Госстройн ажал ябуулгые шалгажа, шанга эрилтэнүүдые табихаар болоо гэжэ тобшологдобо.

Хараалагдаһан арбаад комитедүүдэй тоодо национальна асуудалнуудаар, мүн залуушуулай хэрэгүүдэй талаар комитедүүдэй заатагүй бии болгогдохо тушаа һэжэг түрэнэгүй. Депутадууд Ю. К. Топский, В. Р. Соктоев, Д. Т. Цыремпилов, Б-Д. Б. Рыбдылов гэгшэд энээн тушаа онсолон тогтоо. В. Б. Саганов энэ талаар бүри тодорхой бодомжонуудые элирхэйлбэ.

Агропромсоюзые тэрэ зандань үлөөхэ тухай, энээн дотор ямар албануудай шухаг хэрэгтэйе нүхэр Саганов тэмдэглэбэ. Хүдөө ажахын министерствын (али хүдөө ажахын комитедэй гү) байгуулагдаа һаа, ажахын үүргэ, уялга дагахагүй, харин гүрэнэй политика бэелүүлхэ ёһотой гэбэ. Байгаали хамгаалха талаар гүрэнэй комитет тушаа: юрэл хамгаалха аргыень шалгаад байха бэшэ, харин капитальна гаргашануудые гуримшуулга, техническэ ябуулгануудтань анхарха шухала.

Сессидэ хабаадагшад Министрнүүдэй Соведэй байгууламжын схемэ гол түлэб һайшааха зуураа бүхы ажаглалтануудые хараада абажа, схемые бүрин түгэс түхэлдэнь хүргэхэ гэжэ мэдэрбэ.

— Дэлгүүртэ оролгын хаһада правительствада этигэл найдал үзүүлхэ ёһотойбди, гэхэ зуура харюусалга, асуулта тухай мартажа болохогүй,— гэжэ С. Н. Булдаев һануулга хэбэ.

Бүхыдөө дээрэ дурсагдаһан асуудалаар тогтоолой проект сесси баталан абаба.

Хоёр засаг болюулха

Сессиин үзэмжэдэ табигдаһан 20 асуудалай 9-дэхинь — арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй хүтэлбэриин байгууламжа тухай асуудал удаань харагдажа үзэгдэбэ. Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. В. Саржан энэ талаар хэдэн схемэнүүд - бодомжонуудаа тайлбарилан харуулба. Ямар нэгэн ганса һанамжада ерэхэнь бэрхэтэй байба. Юуб гэбэл, олон депутадууд — горрайгүйсэдкомуудай түлөөлэгшэд өөһэд өөһэдынгөө Соведүүдэй байгууламжые эгээл аятай дээрэ тооложо, тэрэнээ дурадханад. Энэньшье зүйтэй. Совет бүхэн өөһэдынгөө байгууламжые өөһэдөө тодорхойлхо эрхэтэй. Гэбэшье «хоёролжон» засаг болюулагдажа, Соведэй ба гүйсэдкомой түрүүлэгшэнэрэй тушаал нэгэдүүлэгдэхэ ёһотой, нютагай Соведүүдэй Президиумүүд ба гүйсэдкомууд бэе бэеынгээ хүдэлмэри дабтаха ёһогүй гэһэн бодол эли һэн. Улаан-Үдэдэ байдал ямар байхаб? Бүхыдөө городнай нийтэ нэгэн, бүхэли байха ёһотой, райгүйсэдкомууд үгы хэгдэхэ ёһотой гэжэ П. Г. Зильберманэй баталаа һаань, Н. П. Быков, С. Н. Булдаев, бусад зариман иимэ алхам мүнөө дээрээ хэхэнь эртэ гэбэ. Мүнөө хаһамнай — **нэгэ байдалһаа нүгөө байдалда шэлжэн оролгын бэрхэтэй хаһа.** Тиимэһээ урданай байгууламжаа мүнөө дээрээ үлөөхэ ёһотойбди гэлсэбэ. Илангаяа партиин горкомой үгы хэгдээд, райкомуудта хүдэлмэрилэгшэдэй үсөөрүүлэгдээд байхада...

Депутат В. К. КУКШИНОВ:

— Бюджетнэ асуудалнууд городой хэмжээндэ шиидхэгдэдэг. Дэлгүүрэй экономикын үедэ энэ талаар районно хубаарилга хэхэ гээ һаа, хуу худхарха, юугээшье ойлгохоёо болихо хабди... Гүйсэдхэхы, экономическа ба нийтын талаар өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын уялгануудтай түрүүлэгшын орлогшонор байха ёһотой гэжэ һананаб. Хоёр-гурбан жэлһээ сэхэ ба нюусаар дуугаа үгэлгөөр түрүүлэгшые һунгажа боломоор.

Арадай депутадуудай Хойто-Байгалай райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. В. Старков город, район хоёроо нэгэдүүлжэ, Северобайкальск хотые районойнгоо мэдэлэй болгохо тухай һанамжа оруулба. Мухар-Шэбэрһээ Л. Д. Турбянов районно Соведэй дэргэдэ нютагай ажахынуудай управлениинүүдые — хүдөө ажахын ба социальна хангалгын — байгуулхабди гэбэ.

Юрэнхыдөө, хэды Соведүүд бэ — тэды һанамжанууд орожо, республикын Верховно Соведэй дурадхаһан шэнжэтэй тогтоолой проект зүбшэн хэлсэлгын түгэсхэлдэ абтаба. Эндэ оруулагдаһан нэгэ мүр онсолоё:

«Арадай депутадуудай бүхы шатын Соведүүдэй анхаралда иимэ дурадхал-зууршалга үгэхэ: мүнөө хаһада Соведэй ба гүйсэдкомой түрүүлэгшэнэрэй тушаалнуудые нэгэдүүлжэ, Соведэй Президиумые гансашье Хуули ёһоной бэшэ, харин гүйсэдхэхы уялгануудтай болгохо. Арадай депутадуудай ээлжээтэ сессинүүд дээрэ нютагай Соведүүдэй хүтэлбэрилгын байгууламжа хубилгаха асуудал хаража үзэхэ».

Зөөриин эрхэ тухай

«Буряадай ССР-эй Зөөри тухай» Хуулиин проектые заһабаринуудтайгаар шэнээр хаража үзэлгэн удын һүүлдэ эхилбэ.

Республикын бүрин эрхэтэ байдалай соносхогдоһоной удаа депутадууд, ямар нэгэн асуудал шиидхэхэдээ, энэ байдал хэр хараадаа абтана гээшэб гэжэ хараха байгаа. Зөөри тухай Хуулиин проектын харагдажа үзэгдэхэдэ, энэ баримта харааһаа алдагданагүй гэжэ эли байба.

«Зөөриин эрхэнүүдэй объектнүүд газар, тэрэнэй нөөсэнүүд, уһан, ой модон, ургамалай ба ан амитадай аймаг...» гээд, «республикын дэбисхэр дээрэхи агаар» гэһэн мүр хүрэхэдөө, хэрэгтэй гү, үгы гү гэһэн арсалдаан болобо. Авдеев, Павлов гэгшэдэй һанамжаар агаар ба агаарай уудам заатагүй оруулагдаха ёһотой. Экологидо энэ тон шухаг. «Үмсын» ба «хубиин» зөөри гэһэн хоёр ойлгосо тододхогдожо, 6-дахи статьягай 1-дэхи пунктда хоюулаа оруулагдаха болобо. «Эрхэтэдэй хубиин зөөридэ газар, предприятинууд... байжа магад» гэһэн мүр зүбшэн хэлсэхэдэнь, бүхэли часһаа үлүү саг үнгэрбэ. Олоороо хэлсэһэн үгэгүй гэһэндэл, мүнөө, орёо бэрхэтэй сагта «газар» бэшэ, харин «газарай участогууд», «предприятинууд» бэшэ, харин «бага предприятинууд» гэжэ тододхоё гэжэ үгээ ойлголсобо. Проект зүбшэн хэлсэлгэ үсэгэлдэр түгэсхэгдөө.

Сессиин ябаса тухай депутат В. Р. Соктоевой һанамжа асуубабди.

— Комиссинууд ба подкомиссинууд һайн хүдэлжэ, депутадуудай зүбшэн хэлсэхэ асуудалнуудые саг соонь бэлдээ. Ушар иимэһээ даагдашагүй гэхээр ехэ асуудал — республикын бүрин эрхэтэ байдал тухай асуудал һаадгүй шиидхэгдэбэ ха юм. Республикын Министрнүүдэй Соведэй байгууламжа тухай схемэ бултанда һайшаагдаагүй. Гэбэшье правительствын өөрынь харюусалгада депутадууд этигэлээ элирхэйлжэ, энэ талаар хүдэлмэрөө өөһэдөө түгэсхэхыень найдаба ха юм. Үшөө нэгэ тэмдэглэхээр юумэн гэхэдэ, дэлгүүрэй экономикын хаһада арад зоноо социальна талаһаань хамгаалха тушаа правительство, депутадуудшье һаналаа онсо табиха зэргэтэй.

В. БАДМАЕВ,
Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

…ШИНГТОН. Америкэ нефтиин компаниинуудай …ескэ Союзтай харилсаа …тогтоолгонь Холбоо… Штадуудай үндэһэн аша …да таарана,— гэжэ аме…кан-совет харилсаануудай …лаар комитедэй мэргэжэл… тоолоно. «Нефть гадаа… оронуудта худалдадаг …тын Зүүн зүгэй оронууд… ба США-гай айхабтар ехээр …дадаг байһаниинь амс… экономикодо ехэ аюул… байна гэжэ Персидскэ …лойн оршондохи үйлэ хэ…рэгүүд үшөө дахин харуу…лаа,— гэжэ шэнжэлгын … эмхиин толилуулһан мэ…дээсэл соо тэмдэглэгдэнэ.

Совет-американ политиче… харилсаануудай һайжар…, американ компани…дай совет элшэ хүсэнэй …тууртэ гараха тааруу зо… арга боломжо олгоно. … талаар харилсаа хол… бэелүүлбэл, хоёр тала… туһатай байха. Юуб гэ…, элшэ хүсэеэ шэнээр …идхэхэ, түрүүшын ээл… экономическа про…граммануудые бэелүүлгэдэ …тэгэ һомолхын тула гори… хэмжээнэй валюта аба… арга Советскэ Союзда …оно.

БУДАПЕШТ. Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй үнэ сэнгүүдэй нэмэһэн тухай мэдээсэлнүүд Венгриин хүн зондо дадал боложо эхилээ. Венгриин магазинуудта һара бүри тоһоной, һүнэй, саахарай, ба эдеэ хоолой бусад зүйлнүүдэй сэнгүүд хубилна. Венгриин мүнөөдэрэй байдал иимэ шэнжэтэй.

Түбэй статистическэ управлениин эндэ толилуулһан мэдээнүүд венгер худалдан абагшадай һанаае заһахань хэсүү. Мүнөө жэлэй август һарада орон дотор эд бараанай сэнгүүд эгээн түргэнөөр ургаһан байна. Нёдондо жэлэй энэл хугасаатай сасуулхада, мяханай болон мяханай зүйлнүүдэй, һүнэй зүйлнүүдэй, хилээмэнэй болон гурилай зүйлнүүдэй сэнгүүд 40 гаран процент нэмээ юм. Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй сэнгүүд дунда зэргэнь 35,4 процент нэмэбэ. Нийтын эдеэ хоолой предприятинуудтахи сэнгүүд баһал инимэрхүүгээр нэмэнэ. 1990 оной түрүүшын найман һара соо венгернүүд худалдажа абаһан эд бараанай түлөө нёдондо жэлэйхиһээ дунда зэргэнь 27,1 процент ехэ мүнгэ түлэһэн байгаа. Хубсаһа хунар ба гэрэй техникэ дунда зэргэнь 25 процент үнэтэй болоо.

ВАРШАВА. Польшын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Тадеуш Мазовецкий түрүүтэй кабинедэй засаг гартаа абаһанһаа хойшо нэгэ жэлэй үнгэрөөд байхада тусхай анкетэдэ хабаадагшадай хахадһаа ехэ хубинь правительствын хүдэлмэриие һайшаана. Асуугдаһан хүнүүдэй гурбанай нэгэ шахуу хубинь тэрэнэй хүдэлмэридэ хангалтагүйгөөр хандана. Олониитын һанамжа шэнжэлхэ талаар түбэй толилуулһан мэдээсэлнүүд энээн тухай гэршэлнэ.

Нёдондо жэлэй сентябрьтай сасуулхада, кабинедэй ажал ябуулгые һайшаадаг хүнүүдэй тоо табанай нэгэ хублар үсөөрөө. Тиихэдэ правительствын ажал ябуулгые хангалтагүй дээрэ сэгнэдэг хүнүүдэй тоо долоо дахин олошорһон байна.

ХАНОЙ. Вьетнамда нефтиин зүйлнүүдэй сэнгүүд хоёр хахад шахуу нэмээ. Жэшээнь, А-93 түхэлэй нэгэ литр бензин 3300 донг болоо (энэнь 3 түхэриг 30 мүнгэнтэй адли). Бензинэй бусад сортнуудай, дизельнэ түлишын, түлишэ-тоһодолгын материалнуудай сэнгүүд инимэрхүүгээр баһал нэмээ.

Нефтиин зүйлнүүдэй үнэ сэнгүүдэй дээшэлжэ, мүнөө жэлдэ электрын элшэ хүсэ хэрэглэһэнэй түлөө түлбэриин 3 дахин шахуу ехэ боложо байхада, Вьетнамай ниислэлэй үйлсэнүүдээр мотоороор хүдэлдэг транспорт хараа байса үсөөрөө. Хотын олохон хүнүүд велосипедээр ябабал дээрэ гэжэ тоолоно.

ТАСС: ТОБШО ҺОНИН

КИЕВ. Акционерна коммерческэ агропромышленна «Украина» гэһэн түрүүшын банк республикада байгуулагданхай. УССР-эй газар дээрэхи СССР-эй урданай агропромбанкын орондо тэрэ байгуулагдаа. Хэдэн министерствэнүүдһээ гадна 4,5 мянга шахуу ажахынууд болон агропромышленна комплексын предприятинууд тэрэнэй акционернүүд болоно. Урьһаламжа абахадань өөрынгөө акционернүүдтэ тус банк булюу байдал хангаха, ажалай талаар холбоо тогтоохоdонь туһалха юм. Гадна үнэтэй сэнтэй саарһануудые, гаргаха, худалдажа абаха, худалдаха ба хадагалжа байха, зүбшэл заабаринуудые, мэдээсэлнүүдые үгэхэ ба бусад хангалга үзүүлхэ юм.

ТАШКЕНТ. 25 мянган пенсионернүүд—түмэр замшад квартирын түлбэринүүдһээ огто сүлөөлэгдөө юм. Дунда Азиин түмэр замай хүтэлбэрилэгшэд ба һалбариин профсоюз иимэ шиидхэбэри гаргаа һэн. Һарадаа 100 түхэригһөө дээшэ пенси абадаггүй ветеранууд иимэ хүнгэлэлтэнүүдые хэрэглэнэ. Коммунальна хангалгын түлөө түлбэриин 50 процентые харгын албан баһал даажа абаа. Харгын социальна хүгжэлтын жасаһаа эдэ гаргашанууд түлэгдэхэ ёһотой.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГ

❋ Нютагай хүнэй һайха hургаал
❋ Уран шүлэгэй долгин дээ
❋ Аман үгын абдарhаа

Хүнэй хуби заяан

БОРБЫН ГАРМА

«БИДЭНЭР бултадаа бага наhан гэжэ оронhообди»,— гэжэ Антуан де Сент Экзюпери хэлэhэн байдаг. Тиимэhээл гээбы, хүн бүхэн тэрэ холынгоо сагые дотороо дурдан, сэдьхэлээ хүдэлгэжэ ябадаг гээшэ ха.

Багадаа hонирхоhон, гайхаhан үйлэ хэрэгүүдшни, үни хахасаhан үетэн нүхэдэйшни шэг шарайнууд хаа яахан гэнтэ элихэнээр досоошни hэргэхэдэл гээд, эрдэни зэндэмэниhээ үлүү үнэтэйгөөр hанагдаха, зүүдэн соошье үзэгдэхэ мэтэ байгша.

Гэнтэ, юундэшьеб, тэдэ үдэрнүүд тээшээ бусаха дуран эжэлүүдгүй бии болодог. «Теэд тиимэ арга үгы ха юм даа»,— гэжэ ойлгоно ш. Эндэ досоошни гэнтэ жэгтэй hонин, алин гэшэгүй хооhон, hула шэнги болоходол гэгшэ. Жэгтэй даа!

Гүлмэр тэрэ наhандашни ажабайдалай зүргөөр дахуулhан, ажалай дүршэлдэ hургаhан, сэсэн hургаал сэдьхэл соошни үлөөhэн нютагаймни зоной дундаhаа Борбын Гарма гэжэ хүн намда ходо hанагдагша.

Анха түрүүн Гармые хаана хараhанаа мүнөө hанадаггүйб. Дундуур бэетэй, маряагүй, харабтар-хүрин шэгтэй, үлүү үгэдэ дурагүй, өөрөө үгэ дуугүй, найгарган hагад гэшхэлдэг — иимэ хүн лэ манай Тураасгайн колхоздо хара ажал хэжэл ябадаг бэлэй.

«Худан голой үерлэхэдэ, Гарма гараса дээрэ hалашан боложо, мори унаа, хүнүүдые хоёр тээшэнь гаргадаг. Үhанда угаа бэрхэ хүн гээшэ хал даа»,— гэжэ хүнүүдэй хэлсэдэгые дууладаг hэм.

Энэмнай иимэ удхатай юм байгаа. Худан голой эрьедэ оршодог буусатай Ринчинэй басаганhаа гараhан Гарма хүбүүн хара багаhаа уhанай хуулиие мэдэхэ болоhон, онгосоор, hалаар тамаржа дүршэhэн дээрэhээ, бэеэ хүсөөд байхадаа, колхозой урдаа хараха hалашан болоhониинь гайхалтай бэшэ ааб даа.

«Гарма ямаршье хара ажалда адли тэгшэ хүн байhан юм»,— гэжэ тэрэниие мэдэхэ байhан зон нютагтамни мүнөөшье хэлсэдэг гээшэ. Зоной иигэжэ хэлэдэгые би бүхы сэдьхэлhээ дэмжэхэб. Юундэб гэхэдэ, дайнай жэлнүүдтэ хара багаhаа мал ажалай бригадын үбhэ хулhанда hунатараа ябажа гараhанби.

Үргэhэ нойрой түлэг үедэ үүр хираанаар бодохоhоо эхилээд (мүнөөнэй үбhэшэд тиигэжэ ажал хэхэеэ болёо), тэрэ сагта али зобоhон тулиhан ушарнууд олон ааб даа. Харин мүнөө болоод байхада, иигэжэ ажаллаhамни өөртэм олзо болоод байгша. Энээгээр бодоходо, урданай зон үхибүүдые багаhаань заража, ажалда hургаха гэжэ дэмы оролдодоггүй байhан болоно бшуу.

Тэдэл жэлнүүдтэ Гармые одоошье мэдэхэ болоhомни үнэн байха. Гарма манай бригадын урдаа хараха үбhэшэн болодог бэлэй. Бүхы гар үзүүрэй хэрэгсэлнүүдые, мори унаагай зэр зэмсэгүүдые Гарма заhабарилха, hэльбэхэ, үдэртэ хоёр-гурба дахин гар хажуурнуудые hайнаар дабтажа сохихо, шииг нойтоной үедэ бидэнэрые — багашуулые дахуулжа, үбhэ сабшажа hургаха. Бидэнэй шадалай зэргээр тааруулhан богони эшэтэй багахан хажуурнууд элбэг байдаг hэн. Гармал эшэлдэг hэн ха. Бороогой ороhые hамбаашалан, нэрhэ жэмэс түүхэ hанаан байхал даа, теэд үгы даа! Гармые дахажа, бургааhанай шугын забhараар үдхэн ногоотойшье газарта сабшаа болоожо hалирхабди. Гарма хёрхо даа, бултые адаглан hагад ябаха: харуулха, заажа үгэхэ, зүбшөөл заабари хэлэхэ. Гансал — олон үгэгүй.

Үнэн дээрээ аргагүй зохидоор хөөрэдэг хүн байhыень би нэгэл дахин онсо ушараар шагнаhан байнам.

Дүшэн хоёрдохи оной зун ябажа байгаа. Бидэнэр Хэлтэгы гэжэ газарта үбhөө соможо дүүргээд, Халяартын хүбшын сабшаланда нүүжэ ошохо болобобди. Үбhэ hурилэгшэд гурбан моридоо хаhаг тэргэнүүдтээ хүллэжэ, абажа ябаhан зөөриеэ, хүнэhөө, зэр зэмсэгээ дээрэнь ашаад, холын харгыда гарабабди. Минии боро мори хүллэhэн түрүүшын тэргэ дээрэ бригадын hуришэн Ваанхи ахайхан боожо баринхай, Гарма бидэ хоёр араданъ зэргэлэнхэйбди.

Шара-Жалгын тунга ногоотой талаар алад саашаа гаража, ойдоо ороод, ойн hүнгэ харгыгаар аалихан дугшуулжа ябатарнай, удангүй үгсэлүүр эхилжэ, моринойзоргоор гэшхэлүүлжэ эхилбэбди. Дабаан өөдэ hайсахан аhажа, саашадаа годирhон-бэтирhэн харгыгаар бүри дээрэхэн гараба хэбэртэйбди.

Гэнтэл энэ үедэ тэрэ баруун-урда, дорохоно даа, нэгэ амитанай шангаар хэрхирэн hагад абяа үгэхэнь хоёр дахин соностобо. Ваанхи ахайхан морёо hард байлгажа, булта шагнаархабабди. Моримнай шэхээ hүрмылгөөд, тархяа үргэн hагад, тэрэ зүг тээшэ ехэл гэтэнэ. Теэд бэшэ абяан оройдооашье дуулдабагүй.

— Энэ, магад, баабгай байжа болоо. Бидэниие абяархаад, бэеэ мэдүүлжэ байна ха,— гээд, Гарма номгон байдал таhалдуулба.

— Зүйтэйл хэлэбэл аа гүш. Хүбүүдээ дахуулhан эмэ баабгай ябажа болоо,— гэжэ Ваанхи ахайхан тобшолол хэбэ.

— Одоол энэмнай аюултай амитан гэдэг бэшэ гү?

— Амитан бүхэн үхибүүндээ мээхэй ха юм даа. Дээрэнь орошоол бэшэ hаа, бараг ааб даа. Мүнөө энэшни абяа үгөөд, холодоhон байха зэргэтэй,— гээд, Ваанхи ахайхан бултанаймнай hанаа заhаба.

Саашадаа энэ тайгын зүргэ харгыгаар зориhон газартаа хүрэтэрөө дабажа гараhан зай намда тон hонин шэнгеэр үнгэрhэн байха юм. Юундэб гэхэдэ, энэ ушарhаа уламжалан, Ваанхи ахайхан Гарма хоёр ан амитан тухай, тэдэнэй абари зан тухай, мэхэ-гохо тухай үргэлжэ хөөрэлдэжэ гараа юм. Намда энэ хөөрэлдөөн айхабтар hонин, hалашагүй байhан ааб даа.

Одоол эндэ Гармын тон хөөрүү, ехээр юумэ мэдэдэг хүн байhые ойлгоо hэм. Ан амитад тухай элдэб ушарнуудые ямар зохидоор дурсаа гээшэ hэм! Өөрынь бага ябахада, гэрhээнь холо бэшэ, тужа соо түлгэлhэн шонын зан абари, ябадал тухай гоёор хөөрэhэн гээшэнь аргагүй даа.

Халяартаяа хүрэжэ, малшадай үбэлэй байрада туласа ерээд, тэргэhээ бууха байхадаа:

— «Шоно — хүршэдөө ээлтэй» гэжэ зон амитан дэмы хэлсэдэггүй ха юм даа,— гээд, Гарма хөөрөөндөө эсэс табяа агша hэн.

Энэ ушарhаа хойшо Гармые хүндэлдэг болоhомни нюултагүй.

Гармын хубиин ажабайдалай үшөө нэгэ шанар тухай тогтохо болобоб. Юун бэ гэхэдэ, Гарма гээшэмнай наhан соого hамга абаагүй хүн юм. Эрэ хүнэй заатал hаа гүйсэдхэдэг наhанай нангин хэрэгтэ юундэ, ямар шалтагаанhаа Гарма иимэ хүйтөөр хандаhан байгааб гэжэ би мэдэнэгүйб.

Иимэ хүн гансаараа ябажа hурадаг, зан абариньшье хубилдаг байна ха. Гармашье иимэрхүү маягтай болоhон ябаа. Хэдэн газар таhалгатай нэгэл мэшээг (мүнөөнэй рюкзак шэнги) хажуудаа ходо абаад ябаха, ехэл гамтайгаар хандаха.

Гармын бүхы зөөринь энэл мэшээг соо гэжэ hанахаар байдаг hэн. «Энээн соонь юун бии хаб?» — гэжэ hонирхохош. Зүгөөр бараад үзөө хадашни, Гарма яаха аргагүй сухалаа хүрэхэл даа.

Нэгэтэ сэлмэг үглөөгүүр Бухатын баруун-урда бургааhа hөөг нэмэритэй мэлигэр добо газарта арбан зургаан бухалаар hуури табяад, утахан hүри соможо байбабди. Бухалнуудай олон дээрэhээ Гарма Ваанхи ахайханда туhалалсахаяа ерэнхэй hэн.

Үдын хоол бариха сагай дүтэлхэдэ, сагаа арьбалхын тула эндээ эдеэлхэ болобобди. Гарма эдеэгээ амяраа шанадаг зантай ха. Мүнөө түхэреэн хара заглуу соогоо уhа асараад, бургааhанай hөөгэй нэмэридэ гал түлижэ, шүлэеэ гаргажа үндэгэшэнэ.

Эдеэнэй боломсоор, бултадаа hүүдэртэ дүхэриглэн hуугаад, халуун эдеэгээ барижа эхилбэбди. Хээрэ эдеэлхэдэ, ямаршье амтатай агшаб даа! Гармамнай маанадhаа тээ саанахана hуугаад, талха үбэнүүлhэн борсын тоhо лэбшэмэ шүлэ халбагадана. Дараhан хүдөөгэй мангир хэhэн хэбэртэй, үнэртанарынь аргагүй даа.

Минии хорхоймни хүрөөд:

— Амта үзүүлыт даа?— гэхэлээрни, нэгэ ёлогод гэжэ хараад, сожоошье татабагүй.

Энэ ушарhаа хойшо би Гармаhаа юумэ эрихээ халажа ядаха болоо hэм. Ганса ябаhан хүнэй зан абари иимээр хубилха байна гэжэ би зүгөөр хожом ойлгооб. Гэбэшье баhа нэгэтэ мэдээгүйдөө Гармаhаа юумэ эрихэ ушар гараhан байгаа. Гарма оройдооашье арсаагүй hэн. Энэ хубилалтынь удхые би баhал хожом ойлгооб.

...Дүшэн гурбадахи оной зун ябажа байгаа. Бидэнэр Ожорhотодо (малшадай үбэлэй бууса) буунхай hэмди. Сентябриин (hургуули октябриин 1-hээ заажа эхилдэг бэлэй) наратай нэгэ үдэр зүүн нуурай хойто эрьеэр hууhан олон бухалнуудые сомоод байхадаа, Ваанхи ахайхан гэнтэ иигэжэ дурадхаба гээшэ.

— hая наашын амараагүйбди. Мүнөө урагшаа ой руу ороё. Алирhан гоёор лэ болоод байна ёhотой.

Бидэнэртэ одоошье хүлеэгдэээгүй дурадхал! Юундэб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, наран үшөө дээрэ байгаа; хоёрдохёор, ажал хэрэгтээ үнэн сэхэ ахайханиие иигэжэ хэлэхэ юм гэжэ хэмнайшье хүлеэгээгүй hааб даа.

Моридтоо hундалдаад, ой руугаа түргэхэн оробобди. Эмэлэймнай арада Гарма намтай hундалданхай. Богонихон эшэтэй хара гааhандаа тамхяа хэжэ, носообо хэбэртэй — утаанай шороб үнэр анхилба даа.

Би үнихэнэй халажа ядадаг аад, мүнөө зүрхэсэн, Гармадаа иигэжэ хандабаб:

— Гааhаартнай тамхи татаад үзэхэмни гү?

Абаhаар Гарма аниргүй. Зүгөөр гэнтэ hалгай гараараа зүүн дала мүр дээгүүрни гааhаа залаад, богони эшыень, нохой-халхай, уралдамни няабал даа. Гааhыень гартаа абаhан хойноо, тамхи татажа эхилбэб. Амтаниинь ехэл муухай.

Ой соогуур саанахана ошоод, нэгэ газарта тогтобобди. Аятай зохид, аажам байдал абяа шэмээгүй зогсонхой. Шэлбүүhэнэй забhараар газарта унаhан шангa наранай мянга түмэн элшэнүүд дээрэhээ татагдаhан нариихан сатаан ооhорнууд мэтээр үзэгдэхэдэл гэнэ. Газар дэзгүүр дэбдиhэн зузаан ногоон хүнжэл мэтэ, алирhанай эшэнүүд залга харагдана.

Тэрээн соогуур «ойможо», яар-ябта ургаhан томо улаан алирhа түүжэл мэдэбэбди. Зүгөөр гэнтэ минии досоо бөөгэнэжэ эхилбэ. Байн-байн бүри муухай болоод, охижо, боолжэжэ эхилбэб даа.

— Зай энэ яабаш?— гэжэ бухал оруулдаг Сэжэбэй Чимид хажуудамни ябаhан аад, hанаа зобонгёор асууба.

— Гааhыемни буляалдаа юм. Тамхинда hогтобо гээшэл даа,—гээд, Гарма минии орондо тайлбарилба.

— Тамхиншан боло даа, зайлуул. Тэдэ моридойнтоо хажууда ошоод, ногоон дээрэ хэбтэ. Бараг болохош,— гэжэ Чимид аргадаба.

Досоомни муухай даа. Шадал шэнээн hалантаа. Имагтал нүхэдэйнгөө түйсэнүүдээ дүүргээд, алирhа садатараа эдеэд, бусажа ерэхэдэнь лэ, хүл дээрээ арай-шамай бодоо бэлэйб.

— Тамхин гээшэ хүнэй бэедэ туhатай бэшэ юм. Мэдэжэ абаба ёhотойш. Хожом бү татаарай,— гэжэ Гарма намда бусажа ябахадаа хэлээ агша hэн.

Теэд Гармын энэ захяае ойлгоогүйдөө өөрөөл зэмэтэйб — түүхээшэг лэ ябагдаа ха юм даа. Тиимэhээл хойто жэлынь Михайловкын шэмээшэг дэрээбэндэ hургуулида ороод ябахадаа, ород хүбүүдэй үгэдэ орожо, таримал набшаhан тамхи татажа hураад, энэ муу харгыгаар мүнөө болотор ябанаб. Зүгөөр тэрэ холын ушар, Гармын захяа ходол hанаандамни ороходол гэгшэ...

Гарматай хэтэдээ хахасаhан үдэрөө hанахань намда бэрхэтэй. Табяад онуудай эхин дээрэ гэнтэ муудахадаа, эхынгээ дүүгэй — Ринчинэй Жимбын— хотодо Гарма ерэhэн юм байна. Эндэ тэрэ үни удаан хэбтээгүй.

Үгэ хэлэхээ болижо, хэлээрээ абташаhан Гарма hүүлшын аминай таhархын урда гэнтэ нюдэеэ нээжэ, баруун гарайнгаа долёобор хургаар стул дээрэ хэбтэhэн үмдэн тээшээ хэды зангаад лэ, энэ дэлхэйhээ мордоо.

Тэндэ байгшад гайхалдажа байтараа, үмдэнэйнь хармаан соогуур үзэбэ ха. Хооhон. hүүлээрнь дотор бэеынь халааhануудые үзэжэ байhан нэгэниинь юумэ бии ха гэжэ ойлгоо. Тэрэ халааhа хэнгилхэдэнь... алтан бэhэлиг гаража ерээ гэдэг.

Эндэл юумэн гансата элирээ. Нэгэ наhан соогоо хүн элдэб юумэ үзэдэг гээшэ. Зүгөөр хүн бүхэн баhал эсэсэй үдэр тухай болодог ааб даа. Гармашье хүнhөө ондоо байгаагүй. Наhанайнь хэрэг бүтээхэ Борбын Гармын бүхы зөөринь — энээхэн алтан бэhэлиг. Теэд хэзээ, ямар сагта Гарма энэ эрдэниие гартаа оруулhан байгааб, хэдэн жэл соо нарин гэгшээр абажа ябааб—энэ нюусые Гарма өөртэеэ хамта хэтэ мүнхэдөө абажа ошоо...

Хүнэй наhа наhалха гээшэ амар хэрэг бэшэл даа.

Николай ГАЛДАНОВ.

«...ХҮМЭРИН СЭДЬХЭЛНИ УЯРНА»

Агын Буряадай округ мүнөө жэлдэ ойн баяраар элбэг байгаа ха: олон нютагуудай ажахынууд, агрофирмэнүүд 60 жэлэйнгээ ойдо дуунай, шүлэгэй конкурснуудые соносхоhон тухайдаа газетэнүүдтэ толилуулна. Хэдэн тиимэ соносхолнууд манайшье газетэдэ гараhан байха.

Уран шүлэгшэ Батожаргал Шагдаров энээнтэй дашарамдуулан, олон дуу шүлэг бэшээ юм байна. Тиигээд манай газетэдэ тэдэнээ эльгээхэдээ, тэрэ иигэжэ бэшэнэ:

«Хүндэтэ «Буряад үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэдтэ энхэ элүүрые, ажалай амжалтые хүсэнэб. Яаран газетыем... жа, ехэ hонирхон уншаг... нэгэн болоноб.

Би Агада 32-дохи ПТУ-... лай үйлэдбэриин мас... ажалланаб».

Шүлэг, дуу зохёол... мүн лэ амжалта хүсөөд, ... шадайнгаа анхаралда ... дыень толилбобди.

Батожаргал Шагдаров

АРГАЛИИН ХАРГЫ

Аянhааш нютагаа яруухан
Аргалиин харгыгаар
союулнаб.
Ая ганга ягаараад
тааруухан
Анхилан хангалаар сорьёно.
Хүлэрhэн унаагаа сэлмээхэ
Харгынгаа хажууда булагтай
Хүбшэhөө хүхын дуун
зэдэлжэ,
Хура бороо hолонгоор
бугаагтаа.
Аргалиин харгы — олоной
заяан,
Айдархан наhан —
инагай захяа.
Агралиин харгы наhандаа
хэтэ
Зориhон зоной золынь лэ
дүтэ.
Дабаамнай алирhаар
баянхан,
Даамайхан амсажа зэлд
гэнэб.
Хун сагаан хүhанууд
Дуулахал дураяа барингүй,
Дуугайхан хүбшээ
зэдэлгээб.
Хун сагаан хүhанууд
дохилзоо —
Холымни бодолы таагаа гү!
Хойноhоом үдэшэн
намилзаа,
Хүрэхэл замымни заагаа гү!
Аргалиин харгы олохон
зүгэй
Айлшадай бууха алтанхан
дүгы.
Аргалиин харгы — аянай
хаба,
Агтынгаа жолоо татангүй
таби.

АРШААНАА АРЮУДХАН hУУЯЛ Д...

Хүбшынгөө эхинhээ
орьёлhон
Хэр угай аршаантай
Шулуутай.
Хүхэрөөд нэрhээр гоёоhон
Хүбөөтэй сэнхирхэн
тэрлигшүү.
Аршаамнай охитой,
сэндэртэй,
Амталан, валихан үуял даа.
Аршаамнай арадтаа
сэнтэйхэн,
Аршалан арюудхан hууял

Хужэтэй, арсатай ...
Хүхюухэн наhамни ...
Хүхын дуун хүбшэ...

Хүмэрин сэдьхэлни ...
Аршаамнай охитой,

Амталан аалихан ...
Аршаамнай арадтаа

Аршалан арюудхан ...

ФЕРМЭ ДЭЭРЭ

ШОГ ДУУН

Үүрэй толон сайгаал даа,
Үни хүхы донгодоо.
Үеын басагад — үнеэндээ,
Үшөөл hааhан үедэнь
Шарахан hүнэй тэргэhээ
Яаруу буугаа хүбүүхэн:
Шамда гү! Намда гү!
Замай хүн hаа, үлүүхэн.
Таабари даа, таабари
Таагаашгүйдэ аргагүй.
hүнэй тэргэ ябашоо,
hонин хүбүүн үлэшөө.
Ямар хэрэгээр ерэhынь
Яагаад яруу мэдэлтэйб:
Контороhоо эльгээ гү!

Харуулшанаар табяа ...
Али силос шэрэхыш ...
«Аса дарга» болгоо ...
Тингээ гү, яагаа бэ...
Тииhэн байжа магад...
Үнеэ hаахы харьта,
Үгэнэхыень дуульта,
Тугал татаад үгыта,
Туhалалсаад ошыта,
Залуу наhан гоёл да...
Залаа сэсэг гээшэл ...
Халтап тэрэм зээрэт...
Хаhынь олохо хэрэг...
hайхан даа, hайхан ...
hаруул үглөө байна...

ЭЖЫМНИ НЮТАГ—ТАБТААНАЙ

Эмээлэй бүүргэдэл найдамтай түшэлгэ
Эрдэниин дэнзэтэй Ёло, Саханай.
Энээхэн наhанайм сэдьхэлэй шүтэлгэ
Эжымни тоонтотой элдинхэн Табтаанай.
Бууралхан Моритын урдаhаа голхондо
Бадаржал сэсэгүүд нугаар ягаарна.
Бааханhаа эрьеhэн нагасын хотондо
Баясан уулзахаа сэдьхэлни ярана.

Гараймни бээрэнгии гансата хал...
Гунигайм үүлэды сэлмээн тараан...
Гансахан эжымни түрэhэн буусад...
Галтайхан хоймортоо үнэржоо Таб...
Хэлтынгүй ябахал — эжымни заабар...
Хэлэжэл, үреэжэл абгайм үдэшэ...
Хэшэгээ тэгнээшэ моримни заад...
Харихал замаараа зөөлэхэн бүн...

НЮТАГАЙ ШЭНЖЭ

Элеэд гулабхаа сагаан даляараа,
Энхэ тайбанай hүлдэ найдуулаа.
Эжы абамнай мүнхэ галаараа
Элдин хэшэгтэй байдал байгуулаа.
Айраг тарагтай арьбан далантай,
Адуу малнуудаа малшад захална.
Арбан хургандаа аза талаантай,
Алшуур залалсан хээрэ зугаална.
Сэнхир огторгойн одон шэнгихэн,
Сэгээн Сахюурнай ошон галтайхан.
Сэсэг намаа соонь дуугаар шэнгэхэн
Сагай hайханиин маагтаа гүргалдай.

ЗАМАЙ ДУУН

Аялгым суурягаар таняад лэ, ...
Аялдар халуунаар угтахаа зэhээ...
Аянай утада эсээш hаа, моримни ...
Амаараа зааданал — баярым зүгн...
Хоолойм суурягаар таняад лэ, ...
Хүлеэжэл ядаа ха, дуранhаа уяр...
Харгын утада эсээш hаа, моримни ...
Хазаараа даранал — зүгнөөл ха ба...
Үдэшын бараанаар үелдэг бэемни...
Үүрэйнгээ толоноор хахасахань хай...
Үдэрөө тооложол гэрлэхэл гэhэ...
Үбгэдынь зүбшөөлөө үгэнэгүй—

Ойн онгон.
Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото-зураг.

Дэлхэйн арадуудай онтохонууд

ТОТИ ШУБУУНАЙ ХУДАЛААР ХЭЛЭҺЭЭР ЯБАҺАН УШАР

УРДА сагта нэгэ хаан олон хүбүүдые дахуулаад, ой соо орожо ерээд ябатараа, хүнэй хэлэ мэдэхэ тоти шубуу бариба. Тоти шубуун ами бэеэ аршалха гэжэ худалаар хэлэбэ: «Танай шубуу алаха гэжэ мордоhоной хойно мэлхэйн хаан танайда ошожо, хатан хүбүүн хоёрытнай алажа үймүүлжэ байна. Намайе табяад, гэртээ харит!» — гэхэдэнь, хаан халаглан сошоhондоо, мадагынгаа үзүүрээр тоти шубуутаа хадхажа алаад, мэлхэйн хаанда түргэн хүрөөд:

— Та минии хатан хүбүүн хоёрые ямар гэмтэйдэнь алабат?— гэхэдэнь, мэлхэйн хаан хэлэбэ:

— Танай хатан хүбүүн хоёрые алахаа ошохоhоо байтагай, гэрhээшье гараагүй, танай зүг руу ябаагүйбди. Манай танда хоро hанаха ушар байнагүйл. Та юун ушарhаа иимэ сухалтай ерэбэт?— гэбэ. Хаан энээндэнь үнэншэнгүй, тэрэ дороо олон хүнүүдыень алаад, сүйд татаад, гэртээ бусажа ерэхэдэнь, хатан хүбүүн хоёройнгоо ямаршьегүй амар мэндэ байхадань, тотиин худалаар хэлэhые хаан hая мэдэжэ, ехээр гэмшэжэ гутаба гэхэ.

Худал үгэдэ орожо, хоро хүргэбэл, хоёр нүгэл абажа болоно.

(Ц. Дамдинсүрэнэй согсолжо, хуушан монголоор гаргаhан «Зуун бэлиг» сооhоо С. А. БАХЛАЕВ буряадшалан буулгаба).

БАЙГААЛИ ТУХАЙ ТААБАРИНУУД

Жэн торгон захагүй,
Жэжэ hубhан нүхэгүй.
(Тэнгэри, мүшэн).
Түмэниинь ошоод
Түглэгэрынь үлэбэ.
(Модоной набшаhанай унaлга).
Хаанай үхэр
Хамагаараа бэлшэбэ,
Харагшан эреэгшэн хоёр
Газа үлэбэ.
(Нүүдэл шубуудай бусахада, хирээ шаазгай хоёр үлэдэг).
Хадын саанаhаа
Халзан хуса бултайба.
(hара).
Урдаhаа ерэhэн айлшан
Уураг тараг хэшэгтэй,
Хойноhоо ерэhэн айлшан
Хони хурьгад хэшэгтэй.
(Хабар намар хоёр).
Улаан галда шатадаггүй,
Урдаhан уhанда
шэнгэдэггүй.
(Мүльhэн).

Гунжан үнеэнэй
бэлшэhэн газарта
Гурбан жэлдэ
ногоон ургахагүй.
(Ехэ түймэрэй хүлэрэ).
Богдо хаанhаа зарлиг
буужа,
Болдогой орой
Булта хүдэлбэ.
(Үүр сайха).
Бухын тархи булаатай,
Буржагар нарhан зоогоотой.
(Тибhэн).
Хээрэ адуугаа хуряахадам,
Хэн баян гэхэб даа!
Хэрмэн дахаяа үмдэхэдэм,
Хэн гоё гэхэб даа.
(Хулгана).
Уушхай-шуушхай баатар,
Ууса нюргаараа
таhархай баатар.
(Шоргоолзон).
Хүндыдэ хүүеэ,
Хүтэлдэ найгаа.
(Түймэр).

(Яруунын аймагай Мужыха нютагта ажаhуудаг С. Л. БАЛДАНОВА, А. В. ТЫСКЕЕВА гэгшэдhээ нютагай hургуулиин кружогой гэшүүд бэшэжэ абаа).

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум дээрэ КПСС-эй Буряадай республиканска Комитедэй нэгэдэхи секретарь Леонид Васильевич Потапов үгэ хэлэhэн байна. Республиканска партийна организациин мүнөө үедэ бэелүүлжэ байгаа шухала асуудалнуудта элидхэлшэ гол анхаралаа хандуулаа. Газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаhанай нээлтэ дээрэ КПСС-эй Пленум дээрэ нүхэр Потаповай хэлэhэн үгэ ниитэлэгдэбэ.

Улаан-Үдэдэ боложо байгаа республикын Верховно Соведэй хоёрдохи сессиин ээлжээтэ заседани дээрэhээ бэшэгдэhэн тоосоон газетын уншагшадай hонорто барлагдаба.

«Материально - техническэ хангалга ба дэлгүүр» гэhэн статья тушаа уншагшадай ... жанууд газетын ред... олоор орожо үргэл... «Бурятглавснаб» упра... начальник Ц. Цыбик... энэ статьягай мүрөөр б... hанамжа «Баhал дээрэ... тэдэг байхань гү?» гэh... шагтайгаар номерто б...

Газетынь мүнөөдэрэй ... рой дүрбэдэхи хуудаh... рагай долоондо гараж... даг заншалта «Субботы... ханай» материалнууд б... данхай.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30 — Бултанай эрхилхэ спорт. 9.45—Эжы, аба бидэ гурбан. 10.15— Байгаали хамгаалгын программа. 11.15 — Режиссер Б. Кимягаровай фильмүүд. «Хасан-Арбакеш». (Таджикфильм). 12.50— Фольклорно ансамбльнуудай концерт. 13.05— СССР-эй ГАИ-гай главна управлениин начальник Б. А. Коряковцев үгэ хэлэхэ. 13.35— «Бурда Моден» дурадхана. 14.05— Худалдаа наймаанай hонин. 14.35—Россин арадай үйлэдбэри тухай. 15.05—«ПИ» тэмдэгтэй. 16.05— Баледэй артистка, багша С. Н. Головкинагай түрэhөөр 75 жэлдэ Москвагай академическэ хореографическа училищиин hурагшадай концерт. 17.30—«Великий укротитель»— үхибүүдтэ фильм. 18.45— Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 19.00—Улас хоорондын шэнжэлэл. 19.45— Мультфильм. 19.55— СССР-эй правительстводэ. 20.10—«Дэлхэйе тойрон. 22.00— Время. 22.30—«Визит дамы» — уран hайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20— Мультфильм. 9.30—Концерт. 9.55—Баримтата фильм. 10.25— Ород хэлэн. 10.55— Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 11.00 — Баримтата фильм. 11.10—«Гений ... народа»— баримтата ф... 12.00— «Жэлэй дүрбэн ... циклhээ хүгжэмтэ дам... 13.05—СССР-эй Верховно ... ведэй сесси дээрэ. 13... РСФСР-эй Верховно Со... сессиин дневник. 14.35—... тепианна хүгжэмэй кон... 15.00—Хани харилсаан... канал. Забhарлалгадан ... 21.00—«Амгалан нойрсо... гашуул!» 23.00— Нагай ... угалза хээнүүд. 23.30—... 24.00 — Футболоор СС... чемпионат. ЦСКА «Мета... 01.50—«Страх» — уран h... най фильм.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Кино, театрнуудта

Бурятский драматический театр им. Х. Намсараева
Международная программа ансамбля песни и танца КНР — в 19-30.

«Дружба»
«Путешествие пана Кляксы» (фильм 2)— в 9-30, «Шина — королева джунглей» (Женщина-Тарзан)— в 11-20, 13-30, 16, 18-10, 20-30.

«Родина»
«Девочка и крокодил»— в 10, 16, «Путь в высший свет»— в 14, 21, «Собственными стараниями» (2 серии)— в 11-30, 18-30.

«Прогресс»
Красный зал —«Империя наносит ответный удар» (2 серии)— в 10, 12-40, 15-10, 17-50, 20-10. Зеленый зал —«Великолепная семерка»— в 10, 12-40, 15-10, 17-40, 20-10.

«Октябрь»
Сборник мультфильмов ... 9-40, «Собственными стар...ми» (2 серии)—в 11, 13-... 18-20, 20-40.

«Восток»
«Иван Васильевич меняет профессию»— в 13-30, «Друг... погоду»— в 15, 17, 19, 21...

«Байкал»
«Потрясающие прикл... мушкетеров» — в 16-3...

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Калaндаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, агропромышленный —2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта —2-69-58; культуры и школ —2-60-21, 2-57-63; информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров —2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск —35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия— 2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Заказ № 236.